

A. 12.312:4

LÄSKE-EESKIRI
JALGVÄE RELVADELE

II VIHK

IV jagu: Kerge-kuulipilduja (k. k.)

ou - vihk
355,5

Kinnitan.

20. mail 1924. a.

O. Amberg,
Sõjaminister.

I. PEATÜKK.

Üldised määrused.

LASKE-EESKIRI

JALGVÄE RELVADELE

II VIHK

Riigiraamatukogu.

✓
SF 1263

IV jagu: Kerge-kuulipilduja (k. k.)

No A 12.31.2:4

X

24. VII. 25.

508m

Seda tulekiirust jagavad:

J. M. kindralstaabi põhjalik tundmine, ettejuhtivate lasketakistuste väle kõrvaldamine ja alaline, väsimatu hoolditsemine relva korrastamiseks.

Tallinn.

Kindralstaabi VI osakonna väljaanne.

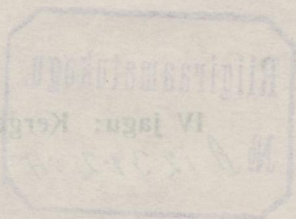
1924.

Kinnitan
30. mail 1924. a.
O. Anders
Sõjaväe

LASKE-EESKIRI JALGVÄE RELVADELE

Trükitud Riigi trükikojas (T. 987).

IV jagu: Kerge-kuulipilduja (K. K.)

Tallinn
Kinnitatakse VI osakonna väljanne
1924

1. PEATÜKK.

Üldised määrused.

§ 200. K.-k. tule omadused võimaldavad selle tulirelvaga niihästi hävituskui ka vaenlase tegevust ja liikumist takistavat maashoidvat tuld anda.

Mõlemal juhtumisel täidab k. k. tuli ainult siis õieti oma ülesannet, kui ta omab suure kiiruse ja tabavuse, s. t. kui märgi hävitamiseks ehk vaenlase tegevuse ja liikumise seismapanekuks tarviliste kuulide hulk võimalikult lühema aja jooksul nõutavasse kohta suunitakse.

Ainult niisugune järsu hoobina mõjuv tuli, mis vaenlasele mahti ei anna ennast koguda ja omalt poolt rahulikult sihitud hävitustuld avada, suudab tuntavalt suurendada jalgväe tulejõudu. Ainult niisugune tuli suudab endiste tihedate laskurahelikkude ülesandeid täita ja üksikutele, suurel alal laialipaisatud, õredatele võitlusgruppidele vaba tegutsemist võimaldada.

Seda tulekiirust tagavad:

- relva materjalosa põhjalik tundmine, ettejuhtuvate lasketakistuste väle kõrvaldamine ja alaline, väsimatu hoolitsemine relva korrasoleku eest;*
- sihturi osavus märkide leidmises, distant-side määramises, tabamiseks tarvilise*

sihiku kõrguse leidmises, laadimises, sihtimises, laskmises ja tule tagajärgede hindamises;

- c) *relva juures tegutseva meeskonna õige koostöötamine;*
- d) *tule ja terve meeskonna tegevuse korralik juhtimine.*

Kuid olgu k. k. meeskonnad eelmiste nõuete kohaselt kuitahes hästi välja koolitatud, *võib k. k. ise lahingus ikkagi kasuta koormaks muutuda, kui meeskondadel ei jatku tarvilist füüsilist jõudu ja vastupidavust relva ja padrunitagavara kohaletoimetamiseks ja edasitungivatele löögiosadele järelejõudmiseks. K. k. suurem raskus võrdlemisi vintpüssiga ja veel eriti suure padrunitagavara raskus nõuab k. k. meeskondadelt neid omadusi iseäralise rõhuga.*

§ 201. K. k. meeskondade väljavalik. Rahuaegse väljaõpetamise juures tutvustada kõiki noori k. k. materjalosaga. Ka laadimisvõtted ja sihtimine kätte õpetada võimalikult suuremale hulgale noortele. Kuid noorte lõpulik määramine k. k. meeskondadesse sünnib alles siis, kui juba teataval määral on äraõpetatud töötamine vintpüssidega. Selleks ajaks peavad III-dale laskurliigile määratud algharjutused püssilaskmises juba lõpetatud ehk suuremas osas läbi võetud olema.

Ka sõjaajal toimetatagu, kui selleks vähegi võimalust, valikut siis, kui valitavate võimised püssilaskmises, nende füüsiline jõud ja vastupidavus juba välja on selgunud.

Tugev kehaehitus, hea nägemine, kindlad närvid ja tubli otsustusvõime on esimeseks aluseks, mille kohaselt k. k. laskureid välja valitagu.

Laskesaavutusi vintpüssidest hinnates ei pea otsust tegema ainult õpelaskmisel väljalöödud silmade järele.

Mitte kõik laskurid, kes suuri silmadesumme on välja löönud ehk tiheduslaskmises häid tagajärgi saavutanud, ei kõlba k. k. laskuriteks. Kalduvus palgestvõtmiseks ja mitmekordseks sihtimiseks, saamatus laekaela õiges haaramises ja püssipära õlgatõmbamises, liig pikaldane ja kartlik kukepäästmine ja üldse *kõik niisugused vead, mis tuntavalt vähendavad tulekiirust*, teevad võimatuks eduka töötamise k. k.-ga. Peale selle pandagu valiku juures rõhku ka selle peale, et k. k. meeskondesse satuksid need sõdurid, kes k. k. materjalosaga tutvunemisel on üles näidanud head arusaamist ja huvi asja vastu. Tehniliste eelteadmistega sõdurid võivad siin esimeses joones küsimuse alla tulla.

Et niisugune igakülgne kaalumine k. k. laskurite väljavaliku juures võimalik oleks, selleks pandagu rahuajal kohe noorsõduri esimestest teenistuspäevadest algades iseäralist rõhku tema individuaalsete iseäralduste tundmaõppimise peale. Püssidega töötamise algõppuse otstarhekohase korraldamisega loodagu ühtlasi kindel alus väljaõpetamisele töötamises teiste tulirelvadega.

§ 202.

Väljaõpetamise
sisu ja eesmärk.

K. k.-t kannab üks sõdur. Rahu-
lises olukorras saab üks sõdur
temaga ka üksinda töötada.
Selle peale vaatamata on *k. k. kollektiivne*, mitte
aga individuaalne tulirelv, nagu seda on püss.

K. k. tuli on alati täiel ulatusel mingisuguse
terve *võitlusgrupi teenistuses*, täites oma kiir-
tulega kõiki neid tuliülesandeid, mida muidu
peaks täitma rohkearvuliste laskurite ühtlaselt
juhitud püssituli. See on üks külg k. k. kui

kollektiivse tulirelva iseäraldusest. Teiselt poolt nõuab rohkearvulise laskemoona kohaletoimetamine, edasikandmine ja laadimine magasinidesse, kuulipilduja kiire laadimine, tema seisukoha parandamine, vintraudade vahetamine ja jahutamine (Madsenil), vaenlase tegevuse järele valvamine ja oma tule tagajärgede hindamine ning kindla side hoidmine selle löögimeeskonnaga, kes kuulipildujaga koos töötab, *mitme sõduri ühistegevust ja kindlat tööjaotust*. See on. k. k. kui kollektiivse tulirelva teine iseäraldus.

Nende iseäralduste kohaselt erineb ka väljaõpetamine k. k.-ga töötamises väljaõpetamisest püssiga töötamises.

Igaüks k. k. jao sõdur peab täielikult mõistma ümber käia k. k.-ga ja tarbekorral sihturi kohuseid täitma, tihtipeale iseseisvalt tuld korrigeerides ja märka valides. Peale selle peab k. k. jao iga sõdur oskama koostöötada teiste oma jao sõduritega ja täitma neid mitmesuguseid erikohuseid, mille korralik täitmine k. k. töötamisel lahingolukorras tingimata tarvilik. Samuti peab kindlasti ära õpitud olema väle ja täpne töötamine kindla juhatus e järele. Õpetuse selle külje peale langeb just pearõhk.

§ 203.

Iseäraldused sõduri individuaalse tehnilise ettevalmistuse juures.

K. k. seadmine seisukohale ja kindel palgevõtmine, kiirtule saavutamiseks tarvilik kärmas sihtimine, kuulipilduja kindel paigalhoidmine terve valangu vältel, laadimine, takistuste kõrvaldamine ja osade vahetamine nõuavad kindlaid võtteid ja nende võtete drillipärast kätteharjutamist. Kui seda tingimust väljaõpetamise juures ei ole täidetud, ei suudeta k. k.-ga kunagi seda järsu hoobina mõjuvat kiirtuld anda, mis ainuüksi tema olemasolu õigustab.

Selle juures peetagu hoolega silmas iga õpilase füüsilisi iseäraldusi. Iga võtte sisu ja ots-tarb seletatagu enne kätteharjutamist ära. Tege-likkude näidete varal tehtagu õpilasele selgeks, mis tagajärjed selle ehk teise võtte korratul täit-misel võivad olla. *Puhtmehaaniline võtete kättetuupimine on keelatud.* Kõiki võtteid harju-tatagu peale selle veel täitma mitmekesisel maas-tikul ja mitmekesisistes oludes.

2. PEATÜKK.

Tutvustamine k. k. materjalosaga ja tule-omadustega.

§ 204. Tutvustamine k. k. materjalosaga
Õpetuse algus. algab peale selle, kui noored püssi
Õpovahendid. osadega ja nende töötamisega üldi-selt on tutvunenud ja §§ 35—36-s ettenähtud näitelaskmine on läbi viidud, s. t. kolmandal õpe-nädalal.

Väeosades, kuhu keskladu poolt iseäraliselt äratembeldatud õpekuulipildujaid ei ole välja antud, tarvitada materjalosa õpetamise juures lahingkuulipildujaid.

Kui selle juures mõne mehhanismi tegevuse äraseletamiseks vaja on niisuguseid koostvõtmisi ja kokkupanemisi teha, mis igapäevase puhasta-mise juures pole ette nähtud ja mida reamees sellepärast täielikult ära õppida ei tarvitse, siis toimetagu õpetaja seda isiklikult.

Kui materjalosa õpetamiseks lahingkuulipildu-jaid tarvitatakse, siis peab õpetamine sündima kõigi väeosas koosseisu järele olemasolevate kuuli-pildujate abil. Et vähem üleliigseid koostvõtmisi ja kokkupanemisi ette tuleks, võimalikult ühen-

dada materjalosa õpetamist igapäevase puhastamisega.

Keelatud on väeosades ühte osa kuulipildujatest omavoliliselt välja eraldada õpekuulipildujateks. Õigus seda teha on ainult Varustusvalitsuse Relvade Osakonnal sõjaväe laskeinspektori nõusolekul.

Joonestuste ja piltide kohta maksab § 32 sellekohane määrus.

§ 205. Tarvituselolevate k. k. (Madsen'i ja Lewis'i) materjalosa ja mehhanismide töötamine on sedavõrd lihtne, et iga sõdur metoodiliselt korraldatud õpetamise juures selle mõne tunniga ära õpib. Siiski nõuab tutvustamine k. k. osade automaatlise töötamisega laadimise, laskmise ja kesta väljaheitmise juures nende osade töötamise järkjärgulist ja üksikasjalist äranäitamist igale üksikule õpilasele. Osade töötamist järkjärgult ära näidates ja ära seletades ei tohi tötata; enne kui edasi minna, peab kindlaks tehtama, et õpilane eelmisest täiesti aru saanud. Sellepärast ei tohi õpilastegrupid suured olla. Kõige kasulikum oleks õpetada üksahaaval. Kus see võimalus puudub, seal loodagu õpilaste grupid mitte suuremad kui 2—3 inimest. Nii võib iga õpilane tõesti näha, mida õpetaja näitab; ka on sel teel võimalik igal ajal õpilaste arusaamist kontrollleerida.

Iga grupiga ei ole vaja igapäev töötada. Kui, näiteks, õpetajal 9 õpilast on, võib ta nad jagada kolme gruppi ja iga grupiga töötada ainult kaks korda nädalas.

Gruppide suurus ja õpetundide tihedus oleneb peale muu veel õpilaste vaimlistest iseäraldustest ja huvist tehniliste küsimuste vastu.

§ 206. Osade nimetustest esialgu kätte õpetada ainult kõige tähtsamad ja peaasjalikult need, mida reamees igapäevase puhastamise juures eraldama peab ja millega vintraua vahetamisel ja takistuste kõrvaldamisel tegemist tuleb teha.

Tähtis on, et õpilane aru saaks paugu sünnitamise, kesta väljaheitmise ja kuulipilduja uuesti laadimise ning vinnatõmbamise juures töötavate osade tähendusest ja nende vastastikkusest koostöötamisest. Ühtlasi tuleb selle juures ära näidata, missugused lasketakistused kuulipilduja töötamise mitmesugustel momentidel võivad ette tulla.

Õpetamise meetodid on mahutatud üksikute k. k-te materjalossa puutuvatesse eeskirjadesse.

Üldiselt maksavad k. k. materjalosa õpetamise kohta §§ 2 ja 34 määrused.

Noorte elementaarne tutvustamine k. k. materjalosaga kuuenda õpenädala lõpuks lõpule viia.

Samaks ajaks ühtlasi välja selgitada, missugused õpilased oma eelteadmiste ja vaimlise arenemise poolest ei suuda k. k. mehanismide töötamisest aru saada. Niisugused õpilased, kui k. k. meeskondadesse mitte täiesti vastavad, edaspidistelt k. k. õppustelt ära jätta.

§ 207. Tutvustamine k. k. tule omadustega. K. k. tule omadustega tutvustada õpilasi tegelikkude näitelaskmiste varal. Teoreetiline õpetamine arvude ja joonestuste abil on keelatud. Selleks tarvilised näitelaskmised läbi teha kuuenda õpenädala lõpuks.

Neil näitelaskmistel õpilastele ära näidata:

- k. k. hajumispindade iseäraldused lühikese, paraja ja liig pika valangu juures (valangpikkused — 2 lasku, 5—8 lasku, 25 lasku);

b) vihusüdamikkude suurus heal laskuril (laske-
distanti murdosades) mitmesugustel laske-
distantidel;

c) hävitava ja maashoidva tule ulatused kesk-
misel ja väga heal laskuril.

Ülemaltähendatud küsimusi välja selgitada
niihästi laskmisega suurte kilpide pihta, mis
endasse võimalikult suurema arvu tabamusi ära
mahutaksid, kui ka laskmisega üksikute kujude
ja kujude gruppide ja külvamisharjutusteks mää-
ratud laudade pihta. Maastik valida niisugune,
kus kõik rikoshetid selgesti näha oleksid.

Peale selle veel ära näidata, kui suur on hea
tulekiirus laskmisel parajate valangute kaupa.

3. PEATÜKK.

**Seisukohale asumise, laadimise, palgepane-
mise, kaitsevinna seadmise, magasinide vahe-
tamise ja kuulipilduja tühjendamise algõppus.**

§ 208. Seisukohale asumise, laadimise,
Õpetuse algus ja üldine käik. palgepanemise, kaitsevinna sead-
mise, magasinide vahetamise ja
kuulipilduja tühjendamise algõppusega algust
teha kohe peale selle, kui elementaarsed tead-
mised k. k. materjalosa kohta juba omandatud ja
k. k. tule omadustega näitelaskmistel üldiselt tutvu-
netud.

Ühes sellega jätkata materjalosa põhjalikumat
tundmaõppimist ja takistuste äratundmise õpe-
tamist.

Õppusi alguses pidada drillipäraselt. Selle
järele harjutusi jätkata võimalikult mitmekesisel
maastikul ja mitmekesisistes oludes, ühendades
neid väsitavate lahingliikumistega ja raskuste
edasitoimetamisega.

*Iseäralist tähelpanu pöörata nende laske-
takistuste peale, mis laadimisvõtete halva täit-
mise tagajärjeks võivad olla, samuti ka selle
peale, kuidas halb seisukoht ja halb palgepane-
mine tule tabavuse peale võivad mõjuda.* Neist
harjutustest võtavad alguses osa kõik noored,
peale nende, kes juba § 206 põhjal k. k. mees-
kondadesse mittevastavateks on tunnustatud. Saa-
matuid ja füüsiliselt kõlbmatuid harjutuste vältel
välja eraldada.

§ 209. *Kuulipildur läheb jookstes, käies ehk
Seisukohale roomates, kuidas olukord nõuab, kätte-
asumine. juhutatud kohale, valib seal kuuli-
pildujale niisuguse asupaiga, kust võimalik oleks
hästi laial rindealal tuld ühe märgi pealt teise
peale üle viia, ilma et selleks vaja oleks kuuli-
pildujat ühelt kohalt teisele tõsta, ja seab kuuli-
pilduja umbkaudses tuleandmise suunas jalgade
peal üles.*

Sündigu laskmine mistahes asendist — kuuli-
pilduja ülesseadmise juures pandagu alati rõhku
järgmiste tingimuste peale:

a) *jalgade peale ülesseatud kuulipilduja seisku
niisuguses kõrguses, et teda vabalt ja soodsalt
võiks õlasse tõmmata, kui mõlemad küünar-
nukid kõvasti vastu maad ehk põlvedele on
toetatud;*

b) *kuulipilduja ei tohi sihtimise ajaks pare-
male või vasakule längu jääda.*

Kui kuulipilduja liig kõrgele tõstub, peab ta
jalgade jaoks maa sisse augud tehtama. Selleks
ei ole vaja suuri auke kaevata; tihti jätkub
sellest, kui labidas maasse pistetakse ja teda
vartpidi edasi-tagasi kangutatakse, nii et maa
sisse lõhe tekib, kuhu kuulipilduja jalad võib
sisse pista.

Kui kuulipilduja liiga madalal asub, tõmmatagu ta jalad pikemaks.

Madseni k.k-t võib jalgade pesas paremale ja vasakule lüngutada, sellepärast ei ole kuulipilduja loodisolekut alati vaja saavutada jalgade täpse seadmisega. Ainult sel puhul, kui nurk, millevõrra rauaümbrik jalgade pesas pöörlema annab, selleks küllaldane pole, peab ühte ehk teist jalga sisse kaevama. Nii tuleb, näiteks, talitada, kui järsul nõlvakul piki mäekülgi lastakse.

Lewis'il on jalgade hoidvõru radiaatori ümbriku peale kruviga kõvasti kinni tõmmatud; sihtimise ajaks saab lüngutamist ära hoida ainult jalgade täpse seadmisega.

§ 210.

Sihturi ja laadija koostöötamine seisukohale asumise ja kuulipilduja ülesseadmise juures.

Terve meeskonna koosseisus töötavad k.k. juures sihtur ja laadija üheskoos.

Varjatult kohanenud jaost läheb esimesena kohale laadija, siis sihtur. Samuti hüppab seisukoha vahetamise juures esimesena edasi laadija.

Laadija esimeseks kohuseks on sündsä koha valik kuulipildujale, selle parandamine labida abil ja maskeerimine ning sihturi abistamine kuulipilduja ülesseadmise juures. Laskmise ajal peab ta iga vaba silmapilku ära kasutama seisukoha parandamiseks, ja kui vähegi võimalik, lihtsa kaeviku valmistamiseks endale ja sihturile.

See tegevus igale õpilasele drillipäraselt kätte harjutada.

Kohaleläänud laadija, välja jõudes kuulipilduja tulevasele asukohale, võtab kõige esmalt labida tupest ja valmistab kuulipilduja jalgade jaoks asemed. Laadija peab harjunud olema silma järele otsustama, kas sissekaevamist vaja on või mitte.

Kui sihtur kohale jõudnud, kuulipilduja maha pannud ja õlassepanekuks ära proovinud, jätkab laadija oma tööd jalgade parajale kõrgusele seadmiseks ja teostab pärast, vabadel silmapilkudel, kaevumist.

Maskeerimist koha peal kättesaadavate ainetega ja tarviliste ainete edasitoimetamist niisugustele seisukohtadele, kus midagi saada ei ole, harjutada iseäralise hoolega.

§ 211. Mõnikord võib kuulipilduja ka ilma jalgade peale panemata ülesseadmine ilma jalgadeta. seada, toetades rauaümbrikku ehk radiaatoriümbrikku mättale, kõrgele rindkaitsikule jne.

Madseni kuulipilduja juures niisugusel juhtumisel selle eest hoiduda, et rauaümbrikku ei satuks liiva, kõrsi ja muid sarnaseid aineid, mis raua liikumist võiksid takistada ehk mehhanismi sattudes seda rikkuda. Selleks mättale ehk vallile puhas kott ehk muu sarnane asi panna ja kuulipilduja selle peale toetada.

§ 212. Jalgadele ehk muule alusele ülessealadimine. tud k. k. laekaba terav nurk tuginegu laadimise juures vastu maad.

Erandiks on juhtumine, kui laskmine sünnib istudes, mõlemat küünarnukki põlvedele toetades. Sel juhtumisel tugineb laekaba kokkusurutud reite peale.

Eelmisest reeglist kinni pidada nii tuleandandmise algusel, kui ka magasinide vahetamise juures. Kui magazini vahetamise juures kuulipilduja õlasse jäetakse, kõigub ta magazini pealevajutamisel, ja viimane ei asu korrapealt oma kohale, mis aega raiskab ja lasketakistusi võib esile kutsuda.

Laadimine ise sünnib mitmesugustel juhtumistel järgmiselt.

I. Madsen — ilma laadija kaasabit.

- a) Magasin, ülemine kinnine ots ettepoole, umbes keskkohalt vasakusse pihku haarata. Pöial hoiab magasinini tagant, teised sõrmed — eest.
- b) Magasin kergelt ettepoole längus hoida ja tema niiviisi magasinipesa avausse panna, et magasinini esiküljel olev plektapp pesa esiseinas olevasse auku satuks, magasinini põhi tervelt pesa ava peal ja tagumine alumine nurk peaaegu vastu magasinini linki oleks.
- c) *Järsu ja tugeva* tahapoole alla vajutamisega magasin pesasse litsuda, nii et link magasinini tagumises alumises servas olevasse auku kargaks.
- d) Parema käe esimese ja keskmise sõrmega käepideme rullist kinni haarata, pöidlaga vastu kasti kukalt toetades, ja käepide *järsu, tugeva tõmbega* viimase võimluseni tagasi tõmmata.
- e) Parema peo mõhna kõva tõukega käepide ettepoole saata, nii et käepideme vars käepideme piduri taha kinni jääks ja laskmise ajal võlli peal edasi-tagasi ei liiguks.

II. Madsen laadija kaasabil.

Võtted *a, b, c* teeb laadija parema käega, võtted *d* ja *e* teeb sihtur samuti, nagu eelmisel juhtumisel.

III. Lewis ilma laadija kaasabit.

- a) Magasin mõlemasse kätte võtta, nii et pöidlad asuksid magasinirummu kaanel ja teised sõrmed haaraksid magasinini paremalt

ja vasakult ning alt. Parem põial asub magasiniriivi juures, vasak põial — otse riivi vastas oleva õõnsa liistu peal.

b) Magasin niiviisi samba kohale tõsta, et rummukaane liistust ja riivist läbiminev sirgjoon oleks vinklis kuulipilduja pikiteljega.

c) Magasini veidi paremale ja vasakule pöörates juhtida magasinirummu augu soon magasinisamba hamba kohale ja magasin pikaldase vajutusega samba otsa rõhuda, kuni magasin riiv sambaõõnsuses olevasse uurdesse kargab.

Märkus: Kui rummusoon õieti samba hamba kohal on ja magasin käes paremale ehk vasakule ei lüngutata, peab magasin pikaldase vajutusega paigale minema. Kui magasin siiski paigale ei lähe, vaadaku järel kas ta mitte vigastatud ei ole. *Magasini samba otsa taguda on keelatud.*

d) Parema käe pöidla ja kahe esimese sõrmega vinnapidemest kinni haarata ja lukk tugeva tõmbega viimase võimaluseni tagasi tõmmata.

IV. Lewis laadija kaasabil.

Laadija teeb võtted *a*, *b*, *c* samuti, nagu sihtur eelmisel juhtumisel; võtte *d* teeb sihtur ise.

§ 213. Kehahoidmise kohta on üldiselt Üldised reeglid palgepanemise kohta. maksev kõik sama, mis § 55-s püssi palgevõtmise kohta öeldud.

Iseäralist rõhku panna selle peale, et palgepanemisel öla ei tõstetaks ja ette ei aetaks. Automaatlise tule juures on selle tagajärjeks vihu järkjärguline langemine valangu vältel. Ainult esimene kuul läheb õigele kaugusele, järgmised langevad ikka lähemal ja lähemal maha.

Peale selle peab õlassetõmbav käsi pära peale suruma mitte horitsontaalselt tahapoole, vaid

ühtlasi viltu allapoole, et vihu järkjärgulisele langemisele automaatsel tulistamisel vastu töötada. Madseni palgevõtmisel aitab selleks kaasa ka laekaela haarava käe pöial.

§ 214. Kuulipilduja taga lamada, nagu **Palgepanemine** püssist laskmisel lamades toelt; **lamades.** keha vastu laskesuuna mitte viltu hoida. Kui keha vastu laskesuuna viltu hoitakse, nagu püssist laskmisel lamades käelt, viib automaatsel tulistamisel väiksemgi öla ettenihkumine vihu sinnapoole kõrvale, kuhu sihturi jalad on viltu hoitud. Normaalsel paremalt ölalt laskmisel annab see ennast iseäranis teravalt tunda, sest et lateraalne viske juba iseenesest vihku vasakule ära viia püüab.

Madsen'il haarab parem käsi laekaela samuti nagu püssist laskmisel (§ 44); pöial vajutab laekaela peale tugevasti ülevalt alla. Vasak käsi tõmbab pära ölaõõnsusse. Vasak pihk haarab selle juures päratoe pesa eestpoolt nii, et pöial piki pära vasakut külge, teised sõrmed piki pära paremat külge tahapoole oleksid välja sirutatud. Käsi on randmest kõverdatud ja pihk käevarrega peaagu vinklis. Ühes pära ölassetõmbamisega vajutab vasak käsi pära ka ülevalt alla, päratoe pesa kõvera otsa peale ülevalt alla surudes.

Lewis'il haarab parem käsi tugevasti ja imevalt püstolipärataolist käepidet ja tõmbab pära otsekohe tahapoole ölaõõnsusse. Parema käe esimene sõrm on selle juures triklikaitses, kolm viimast sõrme kõveras ümber käepideme, pöial vasakulpool käepidet ja keskmise sõrme kõrval üleval. Vasak käsi aitab ölassetõmbamise juures kaasa ja surub ühtlasi pära ülevalt alla. Kätt võib sellejuures kahte viisi hoida. Esimese viisi juures hoitakse vasak käsi samuti, nagu

püssist laskmisel toelt; pära haaratakse selle juures eespool tagumist rihmapannalt. Teise viisi juures haarab vasak pihk laekaela paremalt ja ülevalt nii, et põial vasakulpool laekaela asuks, teised sõrmed aga laekaela paremalt ja ülevalt haaraksid.

Pea ja kaelalihaste ja hingamise kohta v. §§ 44 ja 56.

§ 215. Kui august, lõhenglehtrist ehk **Palgepanemine** madalast kraavist püsti lasta ei aukudes ja saa, laskuda mõlemale põlvele. kaevikutes Keha toetada kõvasti vastu augu põlvelt ja püsti. esiseina. Mõlemad küünarnukid toetada augu kaldale ehk selleks labidaga valmistatud astmele. See aste kraavi ehk augu esiseinasse lõigata alati, kui selleks vähegi mahti on. Kui küünarnukid niisugusele astmele toetatakse, kuulipilduja jalad paraja palgepanemiskõrguse saavutamiseks sisse kaevata.

Lõpulikult reguleerib sihtur oma palgepanemise kõrgust põlvede koomale ehk laiemale hoidmisega.

Palgepanemine ise sünnib samuti nagu lamades.

Kaevikust püsti sünnib palgepanemine nagu põlvitadeski. Lõpulikult reguleerib sihtur oma palgepanemise kõrgust oma jalgade enam ehk vähem haralihoidmisega.

§ 216. Sagedasti võib kitsas ja madalas **Palgepanemine** kraavis ehk augus soodsalt lasta istudes. Ka võib istudes lasta alalistes positsioonikaevikutes, kus k. k. jaoks iseäralised pesad valmistatud.

Juhuslikkudes aukudes ja kraavides on istudes lasta iseäranis soodus siis, kui selga augu ehk kraavi tagaseina vastu saab toetada. Mõlemad küünarnukid toetatakse ülemalpool põlvi reite sisemiste külgede vastu.

Alalistes pesades seatakse istumiseks pink ehk laud kaksiti istumiseks. Mõlemad küünarnukid toetavad kaeviku esiseinasse tehtud astmele nagu laskmisel püsti.

§ 217. I. *Madsen.*

Kaitsevinna seadmine ja kaitsevinnast võtmine. Kaitsevinnna seatakse kuulipilduja vasaku käega, pöidla ja esimese sõrmega kaitseriivi pöörikut viimase võimaluseni ülespoole keerates.

Kaitsevinnast võetakse kuulipilduja samuti vasaku käega. Kaitseriivi pöörikut surutakse pöidlaga viimase võimaluseni alla.

(Kaitsevinna saab kuulipildujat seada ainult siis, kui löökhoov vinnas on. Vastasel korral ei lähe kaitseriiv oma kohale. Kaitseriiv hoiab ainult löökhoova mahakukkumise eest, raua ja taandurhoova liikumist ta ei takista).

II. *Lewis.*

Kaitsevinna seatakse ja kaitsevinnast võetakse kuulipilduja parema käega. Kaitsevinna seadmiseks tõmmatakse kaitseriiv esimese ja teise sõrmega ülespoole, pöidlaga vastu kerekaant toetades, kuni riivi väljalõige vinnapideme varre taha on läinud, mida riivi naksumisest ära kuuleb. Kaitsevinnast võtmiseks surutakse kaitseriiv pöidlaga alla, kuni riivi naksumisest kuuleb, et riivi väljalõige vinnapideme varre tagant on ära läinud. Esimene, teine ja kolmas sõrm toetatada kaitsevinnast võtmisel altpoolt vastu triklikaitset.

§ 218. I. *Madsen.*

Magasinide vahetamine.

a) Sõrm triklikaitsest välja ja kuulipilduja palgest ära võtta, laekaba vastu maad ehk reitele toetada.

b) Parema käe pöidlaga magasinilink järsult ülespoole suruda, vasaku käega pesast välja-

kargav magasin kinni püüda ja maha panna.

c) Uus magasin peale panna, nagu esimese laadimise juures.

Võtte *b* teeb sihtur, uue magasinini paneb peale laadija, kui sihtur ja laadija koos töötavad.

Kuulipilduja on laskevalmis, niipea kui uus magasin on peale pandud, sest et alati üks padrune väljalaskmata ja raud tagumisse seisakusse jääb, kui magasin tühjaks saab. Sellepärast ei pea magasinini vahetamise juures käepidet puudutama.

II. Lewis.

a) Sõrm triklikaitsest välja ja kuulipilduja palgest võtta, laekaba vastu maad ehk reitele toetada.

b) Käed magasinini peale panna nagu laadimise juures, magasinini riiv parema põidlagaga paremale litsuda ja magasin samba otsast ära tõsta.

c) Uus magasin peale panna, nagu harilikul laadimisel.

d) Vinnapidemega lukk vinna tõmmata.

Märkus: Viimane võte on alati tarvilik, sest et Lewis magasinini tühjaksjooksmise järel vinna ei jää.

§ 219. I. Madsen.

Kuulipilduja tühjendamine. a) ja b) — needsamad mis a) ja b) magasinide vahetamise juures.

c) Parema käe põidlagaga kaane riivi peale surudes juhtraami kaas avada, vasaku käega kuulipilduja kaitsevinna panna. Kui kaane avamise järel näeb, et raud ette jooksnud ja löökhoov maas on, kuulipilduja enne kaitsevinna panemist vinna

- tõmmata nagu laadimise juures. (Viimane juhtumine võib ette tulla, kui tuli peatama jäi tõrkepadruni peal, samutiigi ka õpepadrunitega harjutamisel).
- d) Laekaelast vasaku käega kinni haarata, vasaku käe esimese sõrmega trikli peale vajutada ja raud ette jooksta lasta.
  - e) Ilma trikli peale vajutamist katkestamata käepide *vähemalt kolm korda järsult* tagasi tõmmata, iga tõmbe vahel rauda ette jooksta lastes. Kui kõik padrunid välja heidetud, osade töötamise kontrolliks raud veel üks kord tagasi tõmmata ja ette jooksta lasta.
  - f) Kuulipilduja kaitsevinnast ära võtta ja löökhoov alla lasta.
  - g) Juhtraami kaas ja kestaheitmise ava kinni panna.

Märkus: 1) Töötamine käepidemega olgu järsk ja tugev, vastasel korral ei viska tõmbik padrunit välja. Kui see siiski peaks juhtuma, käepide viimase võimaluseni tagasi tõmmata ja teda nii paigal hoides padrun alt näppudega välja võtta.

2) Vanematel ja mitmesugustes oludes parandatud kuulipildujatel ei pea mõnikord kaitseriivid kindlasti. Niisugusel korral enne trikli peale vajutamist ümberseadja üksiklaskude peale panna. See võimaldab niisamuti padrunid üksteise järele välja tõmmata, ilma et löökhoov maha kukuks ja pauk sünniks.

3) Löökhoova allalaskmist mitte unustada — vinnasseismine rikub löögivedru.

II. Lewis.

- a) ja b) — needsamad, mis a) ja b) magasinide vahetamise juures.
- c) Parema käega vinnapidet hoides, vasaku käe esimese sõrmega trikli peale vajutada ja lukk *pikkamööda* ning *ettevaatlikult*, et pauku ei sünniks, täiesti ette jooksta lasta.

d) Vinnapidemest järsult ja tugevasti tõmmates padrun välja heita. (Selle juures hoolega valvata, et padrun tõesti välja tuleks. Rikutud tõmbiku ehk paksu padruni juures võib juhtuda, et padrun välja ei tule. Sel puhul võtteid *c* ja *d* korrata).

e) Kui padrun väljas, lukk jälle ette jooksta lasta.

f) Kaitseriiv ja vasakpoolne tolmukaitsja ülespoole tõmmata ja sellega kere tolmu ning liiva eest sulguda.

§ 220. Põhinõudeks õpetamisel on, et Nõudmised välja-õpetamise kohta. iga tegevust täidetak스 täpselt eeskirja kohaselt ja ilma kobamata. Relva peale vaadata ainult äärmisel vajadusel. Üksikud võtted laadimise, magasinide vahetamise, relva tühjendamise jne. juures peavad üksteisele järgnema eeskirjas antud järjekorras ja üksteisest selgelt lahutatult. Alguses kõige suuremat rõhku panna selge ja puhta täitmise peale; alles selle saavutamisel nõuda kiirust.

Kuid ka kõige kiirema täitmise juures ei tohi ette tulla kobamist; üksikud liigutused peavad üksteisele järgnema ettekirjutatud järjekorras ja üksteisest selgelt lahus.

4. PEATÜKK.

Sihiku seadmine. Sihtimise ja kukepäästmise algõppus. Külvamise tehnika kätteõpetamine.

Kõigi lasketegevuste ühendatud täitmine.

§ 221. a) *Madsen*.

Sihiku seadmine. Parema käe pöidla ja esimese sõrmega sihikuraam üles tõsta ja ettepoole lüüa lükata, nii et raami allküljes olevad jaotused ja numbrid nähtavale tuleksid. Pöidlaga vasakult

kaeluse vastu toetades ja esimese sõrmega kaeluse riivi nupu peale vajutades sihik nõutavale kohale nihutada. Kaeluse ülemine (sihiku õiges asendis tagumine) kant peab nõutava kriipsu peale tulema, riiv peab kindlasti vastavasse õnarasse asetuma. Niisugusel juhtumisel on kaeluse pealküljel olev kriips nõutava kriipsu peal raami pealküljel.

Sihik 2 ja 3 jaoks raami tagaküljel kriipse ei ole. Sihik on 2 peal, kui kaelus viimase võimaluseni on tagasi tõmmatud; 3 peal, kui riiv järgmisse õnarasse on karanud.

Kui sihikukaelus nõutavale kohale on nihutatud, raam jälle liistu peale alla lasta. Raami liistu peale mitte vedru jõul kukkuda lasta, sest et see liistu servad ära taob.

b) *Lewis.*

Raam ettepoole lüüa, nii et jaotused selgesti silma paistaksid. Kaelus tõstetakse kõrgemale raami ülemises otsas oleva kruvi paremale pööramisega ja lastakse madalamale kruvi vasakule pööramisega.

Kaeluse peal olev kriips peab nõutava jaotuse peale tulema. Paarisnumbrid on raami vasakul küljel, paaritud paremal.

Kruvi pöörduv järskude naksude kaupa. Kuulipildurid peavad teadma, kui mitme naksu võrra kruvi on vaja pöörata, et sihikut teatava jaotuse pealt järgmise peale tõsta.

Et sihikut 2 pealt tõsta 3 peale, on vaja 2 naksu

"	"	3	"	"	4	"	"	"	3
"	"	4	"	"	5	"	"	"	4
"	"	5	"	"	6	"	"	"	5
"	"	6	"	"	7	"	"	"	6
					jne.				jne.

Selle reegli teadmine hõlbustab kiiret sihikuseadmist laskmise ajal ja ühtlasi ka tule juhatamist.

§ 222. Sihtimist alguses harjutada ilma Sihtimine ilma kukke päästmata. kukke päästmata. (§§ 41—44).

Need harjutused on tingimata tarvilikud, selle peale vaatamata, et nad püssidega juba läbi tehtud ja isegi õpelaskmine püssidest juba on alanud. K. k. sihtimisabinõud on relvale teisiti asetatud kui püssil, ja on vaja teatavat harjutamist, enne kui püssiga sihtima õppinud silm sihtpunkti, kirbutippu ja sihikusälga keskkoha (diopteraugu keskpunkti) ühes tasapinnas ühendama õpib.

Märkus: Esialgsete sihtimisharjutuste, muuseas ka kolmnurkade sihtimise juures, võib Madseni k. k-l tarvitada päratuge. Lewis'iga neid harjutusi pidada liivkottidel.

§ 223. K. k. automaatsel tulel on haju- Normaaalsed siht- mine sügavuses neil kaugustel, punktid laskmisel mil k. k. tuld tarvitada võib, nii kerge-kuulipildu- suur, et täiesti asjata ja üleliigne just. on vihu märgi pihta viimiseks

kõrguse poolest mitmekesiseid sihtpunkte valida. Ka külgsuunas on suuremal osal juhtumistest erinev sihtpunkti *valimine* üleliigne. Kuni 700 meetrini ei vii ilma pätratoeta laskmisel isegi kõva põiktuul vihu mõjuvat osa veel märgi pealt ära. Ainult suurematel kaugustel tuleks tuule mõju täpsemalt arvesse võtta, kuid ka seal saab viga alati laiuti külvamisega parandada.

Teiselt poolt on kuulipilduja tule kohta põhinõudeks võimalikult suure kiiruse saavutamine. Igasugune vähegi kunstlik sihtpunktide otsimine ja tule korrigeerimine sihtpunktide muutmise abil viidab aega ja vähendab tulekiirust.

Sellepärast võetagu k. k. automaatsel tule juures ilma pätratoeta laskmisel alati normaalne sihtpunkt s. o., väiksed märgid ja vaenlase maas-

hoidmiseks ülekülvatavad jooned (kaevikute rindkaitsikud, kõrgustikkude harjad jne.) võetagu „kirbu peale“, kõrgete märkide (püsti, põvel ja küürus mehed) tulistamisel sihitagu „märki“.

Vihu kaugemale ja lähemale viimine sünnib ainult sihiku seadmisega, külgsuunas tehtud vea parandamine — külvamisega.

Selle reegluga harjutatagu õpilased ära juba kõige esimestest sihtimisharjutustest algades.

Märkus: Madsen'i üksiklaskude juures sihtpunkti alati täpselt valida nagu laskmisel püssist. Sama reegel maksab ka päratoelt laskmise kohta.

§ 224. K. k-telt nõuab kukepäästmine pike-**Kukepäästmine.** mat ja tugevamat rõhumist, kui püssil. Et „rebimist“ ära hoida, tuleb kukepäästmist iseäralise hoolega harjutada.

Triikli peale rõhumine olgu *algusest lõpuni ühetaoliselt kasvav*. Ainult sel teel saab k. k. pika ja raske päästmise juures nõksatusi ja rebimist ära hoida.

§ 225. Üldised määrused, pea hoid-**Sihtimine ühes kuke-** mine ja hingamine v. §§ 46, päästmisega. 47, 49, 50.

Eriti välja arendada kiiret sihtimist, julget ja katkestamatut kukepäästmist ja kuulipilduja kindlat õlashoidmist normaalse pikkusega valangu vältusel. K. k. laskur ei tohi kunagi ära unustada, et selle relva olemasolu ainult siis õigustatud on, kui temaga kiirelt töötada saab. Automaatlise tule andmine k. k-ga sarnaneb sihtimise ja kukepäästmise poolest suurel määral näpsavale laskmisele püssist (§ 67).

Kohe pära õlassetõmbamise järele peab sihtjoone märki juhtima ja sõrme triklile panema. Käsi laekaela ja pära küljes peale pära õlasse-

tõmbamist enam ümber seada ja kohendada ei tohi, samuti ei tohi enam peahoidmist muuta. Vahetpidamata ja ühetaoliselt kasvav rõhumine trikli peale päästab tule.

Trikli peale vajutamine kestab *peale esimese paugu umbes üks sekund edasi*. Lahtipäästmise ja trikli paigalhoidmise (valangu) ajal ei tohi sihtjoon tuntavalt kõikuda.

Sihtimise täpsust kontrolleerida ortoskoobiga.

Märkused: 1) Madseniga töötamisel enne palgevõtmist ümberseadja alati komandokohaselt kas üksik- ehk automaatlise tule peale panna.

2) Üksiklaskude puhul trikli peale rõhumist peale paugu samuti umbes ühe sekundi võrra jätkata. Normaalse valangupikkuse võtmine peab laskuril mehaaniliseks harjumuseks saama; mitmesuguste võtete tarvitamine laskmisel ühest ja samast relvast eksitaks selle harjumuse väljaarenemist.

§ 226. Vaenlase surumiseks varje taha ja maashoidmiseks peab k. k. Kõlvamine valangukaupa. tihtigi kuulidega üle kõlvama pikemaid jooni, nagu kaevikute rindkaitsikuid, kraavikaldaid, kõrgustikkude harje jne. Sama abinõu tuleb vahel tarvitada ka kindla hävitustule andmisel, nimelt kui vaenlane hästi kohanenud ja maskeerunud ning tema asukohta võib ära aimata ainult mõne selgemini nähtava grupi ehk laskuri järele.

Ka kitsaste märkide, nagu kuulipildujate meeskondade jne. tulistamiseks tuleb tihtigi üle kõlvata laiemat ala, kui märk tõepoolest enese alla võtab. Seda on vaja sel puhul, kui suurematel kaugustel tuule, valgustuse jne. mõju kindla tabamise punktitelega küsitavaks teeb.

Kõigil neil juhtumistel on tähtis võimalikult lühikese aja jooksul tulistatavat joont nii kuulidega ära katta, et kusagile pikki, kuulidest puutumata vahesid ei jääks.

Vahetpidamata automaatline tuli ei anna neil juhtumistel soovitavaid tagajärgi (§ 5 d). Mõjuvat ülekülvamist võib toimetada ainult nii, et tuli tulistataval joonel üksikute valangute kaupa punktist punkti edasi kantakse. Iga valang sihitakse ise punkti. Need punktid valitakse nii, et üksikute valangute vihusüdamikud kõrvuti langeksid ehk üksteist äärtega isegi veidi kataksid. Nii ei jää ülekülvataval joonel laiemaid vahesid, kuhu kuulid ei oleks kukkunud, või kus nad lähedal rikoshetterinud ehk madalalt üle ei oleks lennanud.

Vahet kahe kõrvutilangeva vihu keskkoha vahel nimetatakse *külviintervalliks*.

Külvamise kiirus saavutatakse sellega, et laskureid kiiresti sihtima ja kuulipildujat õige külviintervalli saavutamiseks paraja nurga võrra pöörata harjutatakse.

Tule mõjuvust igas punktis kindlustab paras valangupikkus.

§ 227. Külviintervallide suurus. Keskmise laskuri tabamispildis on ilma pätratoeta laskmisel 50%-lise *keskvöö* laius laskmisel rasketes tingimustes umbes 3—4 tuhandikku laskedistantist. Sellekohaselt on niisugustes tingimustes terve vihusüdamik 5—7 distantisituhandikku ja 82%-line mõjuv tabamisvöö 6—8 distantisituhandikku lai.

Tulistatavat joont saab selle järele võrdlemisi ühetaoliselt üle külvata, kui iga valangu vahel kuulipildujat niisuguse nurga võrra pöörata, et uus sihtpunkt endisest umbes *kuus* distantisituhandikku eemal oleks.

See külviintervall on küllalt kitsas maashoidva tule jaoks laskedistantidel kuni 700 meetrini.

Kui maashoidvat tuld distantSIDel 700—1000 meetrini avatakse, ehk kui vaja on hävitustuld

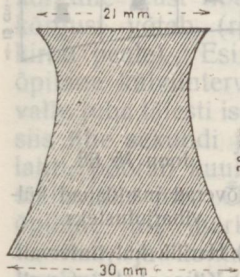
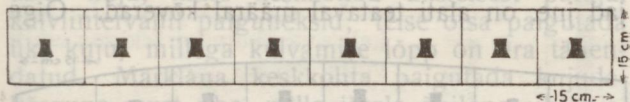
anda hästi kohanenud õredate gruppide ja ahelikude pihta, kus üksikuid kujusid raske on eraldada, seal on „harilik külviintervall“ liig lai. Niisugustel juhtumistel tarvitada valangute kaupa külvamise juures „kitsast külviintervalli“, mis võrdub umbes kolmele tuhandikule laskedistantsist.

§ 228.
Algharjutused külvamises valangute kaupa.

Valangute kaupa külvamise tehnikat õpetada kuke päästmisega ühendatud sihtimisharjutustel.

Külvamise harjutustega algust teha kohe peale selle, kui punktisihtimine ja õigete valangupikkuste võtmine juba teataval määral omandatud, kõige hiljem kümnenda õpenädala algusel.

Sellekohaseid sihtimisi toimetada alguses 25 meetri peale, tarvitades märklaudu, millele on paigutatud vastavalt distantstile vähendatud kujud parajatel külviintervallidel (joon. 66 ja 67).

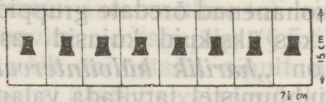

a

Joon. № 66.

- Märklaud hariliku külviintervalli kätteharjutamiseks.
- Märklauda peale kleebitav kuju loomulikus suuruses. Laud maastikuga täiesti ühte värvi, kujud mustad.

b

Joon. № 67.

Märklaud kitsa külviintervalli kätteharrutamiseks. Kujud samasugused kui joon. 66-b.

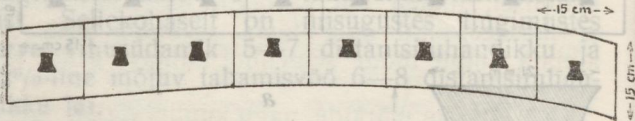
Õpilane algab sihtimisega äärmise parema ehk vasaku kaju pihta, päästab, hoiab trikli umbes ühe sekundi maas, laseb trikli lahti, pöörab siis kuulipilduja järgmise kaju pihta sihti, vajutab jälle umbes ühe sekundi aega trikli peale, pöörab jälle kuulipilduja järgmise kaju pihta jne., kuni terve märklaud on läbi võetud.

Sihtimist kontrolleerida ortoskoobiga. Valangu-pikkuste järele valvata iseäralise hoolega.

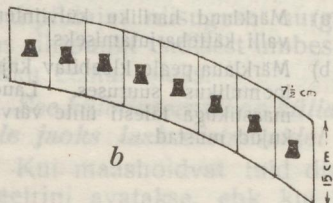
§ 229.

Harjutuste sisu lähenda-mine tegeliku laskmise tingimustele.

Tegelikul lahinglaskmisel tuleb harva üle külvata täiesti sirgeid jooni; kae-vikud, kõrgustikkude har-jad jne. on alati teataval määral kõverad. Õige

a

b

Joon № 68.

Kõverad märklaud kül-viharjutusteks.

- a) Harilik külviintervall.
- b) Kitsas külviintervall.

külviintervalli võtmine niisugustel kõverjoontel pakub omajagu raskusi ja nõuab esialgset kätteharjutamist 25 m. peale paigutatud õpemärklaudade pihta.

Joonestus № 68-1 on antud kaks näidet niisugustest märklaudadest 25 m. distantisi jaoks. Märkide kõverust võib õpetaja ise iga harjutuse jaoks vabalt valida, et õpilaste silmi võimalikult mitmekesiste juhtimistega ära harjutada.

Külviintervallid võtta seda kitsamad, mida järsum kõverus.

§ 230. Kui õpilased juba teataval määral Harjutused ise- on ära harjunud töötamisega niisugustes külviintervallil võtmises. on ära harjunud töötamisega niisuguste märklaudade juures, kus iga külviintervall vastavalt paigutatud kujuga on ära tähendatud, minna üle niisuguste harjutuste juure, kus õpilane järkjärgult ära õpiks täiesti iseseisvalt külviintervalli võtma.

Selleks alguses märklaua ühte otsa paigutada kaks kuju, mille keskkohad üksteisest parajal külviintervallil paiguneksid; teise otsa paigutada üks kuju, millega külvamise lõpp on ära tähendatud. Märklaua keskk kohta paigutada kujude kõrgune must riba, mille järele õpilane sihtimiskõrgust võtab (riba võetakse sihtimise juures kirbu peale). Esimese kahe kuju järel proovib õpilane külviintervalli laiust, edasi võtab ta intervalli juba täiesti iseseisvalt. Õpilane sihhib, vajutab siis ühe sekundi jooksul trikli peale, laseb trikli lahti, pöörab kuulipildujat paraja intervalli võrra, sihhib jälle jne. Õpetaja loeb ära, mitu valangut õpilane nii märklaua täielikuks läbikäimiseks tarvitab, ja kontrollaab ühtlasi ortoskoobi abil kuulipilduja sihtipanemist ja valangu ajal paigaldamist.

Märgi pikkus ei ole õpilasel teada, märgi jaotused ei ole tal näha; kuulipilduja pööramise iga valangu vahel peab ta aga nii kätte õppima, et valangute arv võimalikult vastaks märgile mahtuvate külviintervallide arvule. Külvamistegevus on rahuloldav, kui õpilase tehtud valangute arv märgile mahtuvate külviintervallide arvust mitte enam kui 20% ühele ehk teisele poole kõrvale ei kaldu.

Joon. № 69-1 on antud näide niisugusest märklauast. Terve märklaud on 12 intervalli pikk; külvamine on rahuloldav, kui õpilane märklaua 10—14 valanguga üle käib.

Selletaolisi märklaudu võib võtta kõige mitmekesisemates teisendites. Esimesed kaks kuju võib paigutada paremale, keskele, vasakule, märklaua võib võtta kõvera jne.

Lõpeks jääb külviintervalli suuruse kättenäitamine kahe kuju abil ära. Õpilasele tundmata pikkusega märklaua kumagi otsa peale paigutatakse üks kuju külvamise piiride äramärkimiseks. Ülekülvatav joon tähistatakse kujudekõrguse musta ribaga (sirge ehk kõveraga), õiged külviintervallid võtab õpilane täiesti iseseisvalt.

Joon. № 69.

Märklaud algharjutusteks iseseisvas külvamis 25 m. distantсил. Ruudud 15.15 cm. keskmine must kriips 3 cm. lai. Vertikaaljooned ei pea õpilasele nähtavad olema.

§ 231. Harjutused külvamise tehnika omandamises lõpevad harjutustikul ja tegelikkudel kaugustel ja tegelikkudel loomulikul maastikul. Need harjutused läbi võtta sama meetodi järele ja täitmise raskuse poolest samas järjekorras nagu harjutused 25 m. peale.

a) Kõik külviintervallid ülekülvataval joonel (kraavikallas, põllupeenar, tee, kõrgustikuhari jne.) ära märkida selgesti nähtavate kujudega.

b) Kujudest on ainult joone ühel tiival kaks ehk kolm näha, nendega on ühtlasi külviintervall ära märgitud, külvamise lõpp juhatatakse kätte kohaliku eseme järele.

c) Külviintervall on hoopis ära tähendamata. Ülekülvataval joonel on näha mõned täiesti korraldult paigutatud ja hästi maskeeritud kujud. Külvamise piirid juhatatakse kätte kohalikkude esemete järele.

d) Ülekülvataval joonel ei ole üldse mingisuguseid kujusid näha, külvamise piirid antakse kohalikkude esemete järele.

Harjutuse juhataja mõõdab enne harjutuse algust välja sihtimisdistantsi ja ülekülvatava joone pikkuse, et teada, mitu külviintervalli viimase peale ära mahub. Kui, näiteks, sihtimisdistants on 370 m., siis on harilik külviintervall $\frac{37000 \cdot 6}{1000} = 222$ cm., kitsas intervall 111 cm.

Kui ülekülvatava joone pikkus selle juures on 35 m., siis mahub selle peale ümmarguselt 15 hariliku ehk 30 kitsast intervalli.

Õpilastele ei anta neid andmeid enne teada, kui kõik harjutusest osavõtjad ta läbi on teinud.

Neid harjutusi pidada võimalikult mitmekesistel kaugustel. Igal harjutusel rõhutatagu seda, et tähelpanu olgu pööratud selle nurga peale, millevõrra kuulipildujat õige külviintervalli võtmiseks tuleb pöörata, mitte aga selle rindepikkuse peale, millevõrra iga valangu järele eelmisest sihtpunktist kõrvale võetakse. Kuna viimane täielikult laskedistantsist oleneb, on esimene olenev ainult sellest, missuguse intervalliga külvamist toimetatakse, laskedistantsist aga rippumata.

Õpeabinõuna võib alguses tarvitada abikirpu ehk abi-sihikusälka. Nende abinõude tarvitamine ei tohi aga aeglasele töötamisele harjutada; pärastpoole tulevad nad tarvituselt ära jätta.

§ 232. *Täieliku pikitule* juures määratakse paremale ehk vasakule külva- võtmise piki- ja poolpõiktulega. gista ainult siis, kui tuule, valgustuse jne. mõju vihu võib märgist kõrvale viia, ja ainult nii palju, kui seda nende mõjude arvesse võtmata jätmise läbi tehtava vea katmiseks vaja on. Külvamise suun alati sinnapoole, kust tuul puhub ehk päike paistab.

Kõigil laskedistantsidel jätkub vea katmiseks kahest ehk kolmest kitsast külviintervallist. Samuti talitada sel puhul, kui kuulipilduja väärijooks täpselt teada ei ole.

Poolpõik-tule juures võib külviintervallid veidi laiemad võtta, kui otsetule juures. Selles suhtes ei pea aga liialdatama.

Pikki märke poolpõik- ehk pikitulega tulistades peab alati arvesse võetama distantsi kahanemine ehk kasvamine. Madsenil sihikut muuta iga 100 meetri tagant, Lewis'il võib sihikut muuta ka järkjärgult naksude kaupa.

§ 233. Niipea kui erilised lasketegevused üksikult on kätte õpitud, kõigi lasketegevuste ühendatud täitmine. üle minna nende ühendatud täitmisele.

Neid harjutusi pidada igakord ise maastikul ja ise oludes, alati järelandmatult nõudes kõigi tegevuste eeskirjakohast ja puhast täitmist.

Ühenduses sihtimis- ja külviharjutustega järjest teritada laskurite nägemist ja harjutada neid vaatlemises, märkide kättejuhatamises ja juhatamise järele leidmises. Ühenduses seisukohale asumisega harjutada õpilasi maastiku hindamises ja kasutamises.

§ 234. Kõigil laadimise, sihtimise, kuke-
Õpepadrunite päästmise ja külvamise harjutustel
tarvitamine. tarvitatagu õpepadruneid. Tühja
relvaga harjutamine on keelatud.

Õpepadrunid valmistagu väeosa töökoda tõrgetest ja, kui vaja, ka täiesti kõlblikkudest lahingpadrunitest. Selleks padroneile külje peale auk puurida, sealt kaudu rohi välja võtta, selle järele sütik katki lüüa, rohu asemele vastav kaal liiva panna ja auk jälle kinni joota. Õpepadrunid peavad lahingpadrunitega täiesti üheraskused olema.

Väeosa koosseisus ettenähtud iga üksiku k. k. jaoks peab alati olema kaks magasinitäit korralikke õpepadruneid.

Peale selle peab lasketakistuste kätteharjutamiseks iga k. k. jaoks olema väike arv ebanormaalsete mõõtudega (jämedaid, paksude kübaratega, pikkade kuulidega, normaalsest kergemaid jne.) ning muus suhtes puudulikke (liig kõrgete ja liig madalate sütikutega jne.) õpepadruneid.

5. PEATÜKK.

Harjutused lasketakistuste äratundmises ja kõrvaldamises. Väljalastud padrunite arvu meelespidamise ja vintraudade ning mehhanismide eest hoolitsemise kätteharjutamine.

§ 235. Ettejuhtuvate suuremate rikete ja ajutiste lasketakistuste kirjeldused ühes nende rikete ja takistuste põhjuste äraseletamisega ja nende äratundmise ja kõrvaldamise viiside kirjeldamisega on mahutatud üksikute relvade materjalosa ja korrashoidmise kohta käivatesse eeskirjadesse.

Ettejuhtuvate rikete ja ajutiste lasketakistustega hakatagu õpilasi tutvustama juba materjalosa tundmaõppimise ajal. Pauku sünnitavate, kesta väljaheitvate ja uute padrunite etteviivate osade töötamist järkjärgult kirjeldades ja näidates juhita alati tähelepanu selle peale, missugused põhjused nende osade töötamise sel ehk teisel momendil seisma võivad panna, s. o. lasketakistust võivad sünnitada. Nii õpib noorsõdur algusest peale iga lasketakistust mõttes ühendama kindla ettekujutusega osade vastastikkusest seisust.

Laadimise ja magasinide vahetamise harjutuste juures juhita alati tähelepanu selle peale, missugused tagajärjed võivad olla võtete valel täitmisel.

Külvamise ja kõigi lasketegevuste ühendatud täitmise juures *hakatagu õpilasele võimalikult aegsasti esitama ülesandeid lasketakistuste äratundmises ja kõrvaldamises.* Kuulipilduja osad seatakse kunstlikult niisugusesse seisukorda, nagu nad mingisuguse lasketakistuse juures tegelikult oleksid; õpilane peab osade seisu järele takistuse

iseloomu ära tundma ja *viibimata algama õiget tegevust selle kõrvaldamiseks.*

Iseäralist rõhku panna just viimase nõude peale. Õpilane ei pea takistuse äratundmisel kunagi seletama hakkama, mis takistus see on ja mis ta põhjuseks, vaid *otsekohe võtetele asuma selle kõrvaldamiseks. Kui see sündinud, paneb õpetaja talle küsimusi ette takistuse iseloomu kohta. Lasketakistuste kõrvaldamise võtete drillipärane kätteharjutamine sündigu alati käsikäes takistuste iseloomust arusaamise kasvatamisega.*

§ 236.

Padrunite arvestamise ja vintraudade ning mehahnismide eest hoolitsemise kätteharjutamine.
mise ja magasinide laadimise eest;

Väljalastud padrunite arvu meelespidamine on tähtis kahes suhtes, võimaldades:
a) õigel ajal hoolitseda padrunite juurdemuretsemise ja magasinide laadimise eest;

b) õigel ajal hoolitseda tule katkestamise eest vintraua jahutamiseks (Lewis) ehk vintraua vahetamiseks (Madsen).

Need tegevused on mõlemad põhjapanevad eeltingimused k. k. korralikule töötamisele lahingoludes.

Tule avamisel esimese laadimisega ehk peale pikemat vaheaega (raua vahetamine ehk jahutamine, olukorrast olenev tulepaus jne.) hüüab **laadija** valjusti: „ÜKS!“ Järgneva magasinivahetamise juures hüüab ta: „KAKS!“ jne., kuni rauavahetamiseni ehk pikema tulepausini, mille jooksul raud ära jahtuda jõuab. Vaheajale järgneva laadimise juures hakkab ta lugemist jällegi ühest peale. **Sihtur** arvestab üldist padrunikulu ja hüüab igakord, kui tuli pikemaks ajaks katkestatakse, valjusti, mitu magasin üldse on tühjaks lastud.

Niisuguse töötamise juures teavad jaoülem ja sihtur alati, mitu magasinini viimase rauajahutamise järel ja mitu magasinini üldse on tühjaks lastud.

Neid tegevusi drillipäraselt harjutada juba elementaarsetel tegevusharjutustel. Jahutamispau- sid (Lewis) ja rauavahetamine (Madsen) alati tegelikult läbi viia.

Laskuritel peab mehaaniliseks harjumuseks saama rauda umbes 200—250 lasu järele vahe- tada ehk jahutada. Niisuguse laskmise juures peavad vintraudad kõige kauemini vastu (20.000, mõnikord isegi 40.000 lasku).

Samuti kõigil harjutustel järjekindlalt läbi viia mehanismide täielik ülevaatus enne harjutuse al- gust ja osade korraliku töötamise kontroll igal vaheajal. Mehanismide õlitamist vaheaegadel alati nõuda tegelikkude laskmiste juures. Ka elementaarsetel tegevusharjutustel tuleb seda õli- tamist igakord ära tähendada siis, kui ta tegeliku laskmise juures tarvilik oleks. Selleks hüüab sihtur igakord, kui tegeliku laskmise juures õlita- mist vaja oleks: „ÕLI!“

6. PEATÜKK.

Noorte lõpulik väljavalik k. k. meeskondadesse.

§ 237. Kaheteistkümnenda õpenädala algul pandagu noorte toime täitmises ja mater- katse algharjutuste täitmises ja k. k. materjalosa tundmises. jalosa tundmises. Katset toimetab pataljoniülem kõigi kompani- ülemate kaasabil. Katse programm on järgmine:

a) Igapäevase puhastamise jaoks tarvilik koost- võtmise ja kokkupanemine. Igapäevase puhasta- mise reeglid. Vintraudade puhastamine.

Nõuda mitte jutustamist, vaid tegelikku täitmist niihästi koostvõtmise ja kokkupanemise kui ka puhastamise suhtes. Kõik tarvilikud võtted täidetagu puhtalt ja eeskirjakohaselt, nii et osade vigastusi ette ei tuleks ja kokkupandud kuulipilduja korralikult võiks töötada. Kiirust mitte nõuda.

b) Laadimine ja magasinide vahetamine.

Nõudmised v. §§ 212, 218, 220.

Järelvaadata niihästi sihturi üksiktöötamist kui ka töötamist laadija kaasabil. Aeg — mitte üle 4 sekundi.

c) Vintraua vahetamine (Madsen).

Täitmine laadija ja esimese padrunikandja numbriga kaasabil. Aeg — mitte üle 30 sekundi.

d) Tühjendamine (§ 219). Aeg — mitte üle 5 sekundi.

e) Kunstlikult esitatud lasketakistuse äratundmine ja õige tegevuse algamine selle kõrvaldamiseks.

Aeg — mitte üle 3 sekundi.

Pärast õige tegevuse algamist peab õpilane takistuse iseloomu ja selle põhjused täielikult ära seletama.

Sellega ühenduses kontrollleerida õpilase arusaamist k. k. osade vastastikkusest koostöötamisest paugu sündimise, kesta väljaheitmise ja kuulipilduja automaatlase laadimise juures.

f) Seisukohale asumine käigult, laadimine, palgevõtmine ja sihtipanemine kättejuhatatud märgi pihta.

Täitmine laadija kaasabil. Aeg — mitte üle 25 sekundi.

g) Kõigi lasketevõtte ühendatud täitmine ja külvamine valangute kaupa.

Täita lasta niihästi 25 m. distantzil kui ka tegelikul kaugusel ja loomulikul maastikul.

Selle katse juures kontrolleerida ka sihtimise täpsust ja kiirust.

Valang ühes sihtimisega ei tohi mingil tingimusel kesta üle 4 sekundi (kolm sekundit sihtimine, üks sekund laskmine). Sihtjoone kõikumine päästmise ja trikli maashoidmise ajal ei pea selle juures suurem olema, kui 1 kuni 2 tuhandikku laskedistantsist (25 m. peal umbes üks veerand õpemärklaua kõrgusest).

§ 238. Need õpilased, kes eelmises §-is ette Laskeproov. kirjutatud nõudmised täitnud (ehk ainult niisuguseid vähemaid vigu on teinud, mida pärastise harjutamisega võimalik kõrvaldada, teevad enne lõpulikku määramist k. k. jagudesse kaheteistkümnenda õpenädala lõpul veel läbi ühe tegeliku laskeharjutuse, mille tingimused järgmised.

Distants — 25 m.

Märk — 80.80 cm. suurune valge kilp, mille keskele joonestus № 67-I näidatud kuju on kinnitatud.

Siht — 2.

Kätteantavaid padruneid — 12.

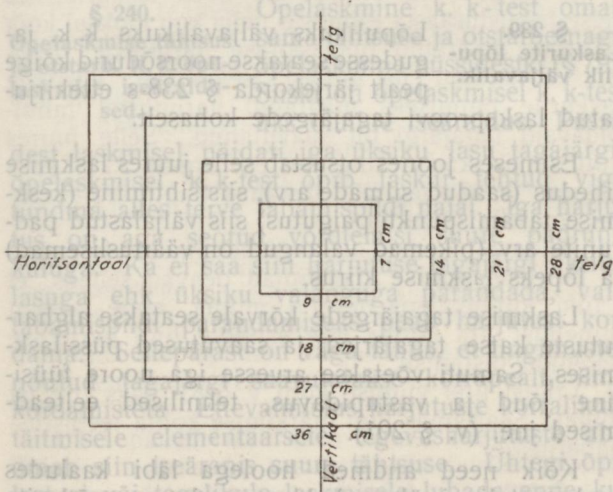
Täitmine. Laskur seab tulejoonel tühja kuulipilduja jalgadele parajal palgevõtmise kõrgusel ja vaatab järele, kas kuulipilduja mehanism korralikult töötab. Kui ta sellega valmis on, annab ta sellest laskmise juhatajale parema käe ülestõstmisega teada. Juhataja vile järele laadib ta ja laseb automaatlise tulega *kaks valangut* kilbil oleva kuju pihta ning tühjendab selle järele kuulipilduja.

Aeg vilest kuni tühjendamise lõpuni mitte üle 25 sekundi.

Harjutuse otstarb ja sisu. Juhtida võimalikult lühema aja jooksul võimalikult suurema hulga kuule parajate valangutega ja võimalikult tihedalt antud punkti pihta

Hindamiseks üles märkida:

- täitmiseks kulunud aeg;
- väljalastud padrunite arv;
- keskmise tabamispunkti paigutus. Tabamuste hajumispinna suurus ja tabamuste gruppeerumine keskmise tabamispunkti ümber ühes tabamuste hindamisega — silmades;
- laadimise ja palgepanemise juures tehtud vead.

Joon. № 70.

Võrk keskmise tabamispunkti määramiseks ja lasketiheduse mõõtmiseks § 238-s ettekirjutatud laskeproovil.

Punkt *c* ja *d* all nõutud andmete saamiseks panna tabamispildi peale joon. № 70-l näidatud mõõtudega traatvõrk, nii et üks võrku moodustavatest nelinurkadest tabamispildi täiesti ära kataks ja nelinurkade küljed selle juures kilbi äärtega rööbastikku oleksid. Võrgu keskpunkt loetakse keskmiseks tabamispunktiks; viimane ei tohi kuju keskpaigast (väärjooksuga kuulipildujal normaal- sest keskmisest tabamispunktist) kaugemal olla kui 10 cm. Iga kuuli eest, mis selle juures satub keskmise nelinurga piiridesse, lugeda neli silma; iga kuuli eest, mis järgmise vöö piirides on, kolm silma; iga kuuli eest kolmandas vöös — kaks silma; iga kuuli eest äärmise vöö piirides — üks silm. Kuule, mis võrgu alla üldse ära ei mahu, ei tohi rohkem olla kui kaks.

§ 239. Lõpulikuks väljavalikuks k. k. ja- gudesse seatakse noorsõdurid kõige pealt järjekorda § 238-s ettekirju- tatud laskeproovi tagajärgede kohaselt.

Esimeses joones otsustab selle juures laskmise tihedus (saadud silmade arv), siis sihtimine (kesk- mise tabamispunkti paigutus) siis väljalastud pad- runite arv (pikemad valangud on väärtuslisemad) ja lõpeks laskmise kiirus.

Laskmise tagajärgede kõrvale seatakse alghar- jutuste katse tagajärjed ja saavutused püssilask- mises. Samuti võetakse arvesse iga noore füüsi- line jõud ja vastupidavus, tehnilised eeltead- mised jne. (v. § 201).

Kõik need andmed hoolega läbi kaaludes seab pataljoni ülem kokku nende noorsõdurite nimekirja, keda ta k.k-ga töötamiseks kõige kõlbulisemateks loeb, ja esitab selle väeosa üle- male kinnitamiseks.

Kooskõlas „Jalgväe määrustiku“ §§ 26, 104 ja 128-ga ning k. k. meeskondade sõjaaegse komplekteerimise nõuetega peavad jalg- ja ratsaväes ning soomusrongide dessantosades igal aastal k. k-ga töötamise täielikult ära õppima neli noort iga k. k. kohta, mis väeosa rahuaegses koosseisus on ette nähtud. Kahurväes ja tehnilistes väeosades iga rahuaegses koosseisus ettenähtud k. k. kohta välja õpetada kaks noort aastas.

7. PEATÜKK.

Õpelaskmine.

§ 240.

Õpelaskmise tähtsus ja otstarb. K. k. õpelaskmise iseäraldused.

Õpelaskmine k. k-test omab sama tähtsuse ja otstarbe nagu õpelaskmine püssidestki (§ 79). Siiski on õpelaskmisel k. k-test üks oluline iseäraldus. Püssidest laskmisel näidati iga üksiku lasu tagajärgi; õpelaskmisel k. k-test õpib laskur tehtud vigu tundma alles terve tabamispildi najal. Iga harjutus on aga seotud võrdlemisi suure padrunkuluga. Ka ei saa siin harjutuse tagajärgi üksiku lasuga ehk üksiku valanguga parandada, vaid tabamispildi parandamiseks peab harjutust kordama. Sellepärast on väga tähtis, et tingimustes nõutud tagajärgi saavutatakse korrapealt, ilma kordamisteta. Ettevalmistus harjutuste korralikule täitmisele elementaarsete tegevusharjutuste abil omab siin iseäranis suure tähtsuse. Ühtegi õpilast ei või tegelikule laskmisele lubada enne, kui elementaarsetel tegevusharjutustel kindlaks ei ole tehtud, et ta harjutuse tingimusi rahuloldavalt täita suudab.

§ 241. Liigitus on rajatud samadele põhi-
K. k. laskurite mõtetele kui püssikandjate liigitus
liigitus. (§ 81, esimene lõige).

Liikisid on kolm: III liik.

II liik.

I liik.

III liiki kuuluvad kõik esimest aastat teenivad k. k. laskurid ja need kauemat aega teenivad laskurid, kes veel III liigi tingimusi ei ole täitnud ja sellepärast veel II liiki üleviimata on.

II liiki kuuluvad need k. k. laskurid, kes esimese teenistusaasta jooksul kõik III liigile määratud õpelaskmise harjutuste tingimused on täitnud. Harjutuste kordamise võimalused ei ole selle juures täpipealt piiratud.

II liigist I liiki viiakse üle need laskurid, kes teise teenistusaasta esimeste nelja kuu jooksul kõik II liigile määratud õpelaskmise harjutuste tingimused täitnud ja ühtlasi iseäralistel, üksikule laskurile täitmiseks määratud harjutustel rahuldavaid tagajärgi on saavutanud. Selle juures võib õpelaskmise tingimustest ainult kaks (üks väikese ja üks tegeliku distantsi tingimus) kordamiseга olla täidetud.

Jäädavalt I liigis olla võivad ainult ohvitserid ja üleajateenijad. Ajateenijad peavad selleks, et I liiki kuuluvatena reservi minna, enne reservi minemist ära täitma ühe esimese liigi harjutuse tegelikul distantsil.

Liigist liiki viimise kord v. § 81, kaks viimast lõiget. Sealsamas liigi märkimise kohta teenistus-paberitesse.

§ 242. Jalgväes, ratsaväes ja soomus-
Osavõtmine õpe- rongide dessantides võtavad õpe-
laskmisest. laskmise harjutustest osa, täites
kõiki ettekirjutatud tingimusi:

- a) kõik ohvitserid, peale vanemohvitseride;
- b) kõik rühmade vanemad allohvitserid;
- c) kõik k. k. jagude ülemad ja nende abid;
- d) neli reameest vanemast ja neli reameest nooremast aastakäigust iga k. k. kohta, mis väeosa rahuaegses koosseisus on ette nähtud. Jalgväe õpepataljonis, kadettide pataljonis, ohvitseride kursustel ja õpekompanides teevad õpelaskmise harjutused läbi kõik õpilased ja terve kaader.

Ohvitserid peavad iga aasta ära täitma vähemalt kõik II liigi tingimused. Kordamised ei ole ohvitseridel normeeritud.

Kahurväes ja tehnilistes väeosades võtavad õpelaskmisest osa:

- a) üks ohvitser iga patarei ehk kompani kohta;
- b) kaks reameest vanemast ja kaks reameest nooremast aastakäigust iga k. k. kohta, mis teatava üksuse kohta ta rahuaegses koosseisus on ette nähtud;
- c) üks allohvitser iga üksuse kohta, mille koosseisus k. k. on ette nähtud.

Harjutuste arv kahurväes ja tehnilistes väeosades on piiratud.

§ 243. Harjutused läbi võtta selles järjekorras, milles nad tabelitesse on paigutatud.

Enne kui õpilane harjutuse täitmisele asub, peab temale selgeks tehtama harjutuse sisu ja otstarb.

Ühel päeval võib täita ainult ühe harjutuse. Teiseks harjutuseks loetakse selle juures ka ebaõnnestunud harjutuse kordamine. Enne kui õpilast kordamisele lubada, olgu elementaarsetel tegevusharjutustel kindlaks tehtud, et ta harjutust korralikult täita suudab.

Iga õpilane peab terve laskekursuse läbi tegema võimalikult ühe ja sama kuulipildujaga. Õpilasele tundmata kuulipildujaga laskmise üle märkus teha laskekaustikusse ja kompani laskeraamatusse.

§ 244.
Laskegalleriide ja väljade sissesead k. k. õpe- laskmisteks. Välised tingimused harjutuste täitmisel.

Lühikestel distantssidel peetavaid harjutusi on lubatud läbi võtta laskegalleriides. Garnisonides, kus kohased laskeväljad lähedal, on aga soovitatav ka neid harjutusi väljal läbi võtta. Tegelikkul distantsidel peetavad harjutused võetagu tingimata väljal läbi.

Laskmisel galleriides võetagu kõik abinõud tarvitusele, et rikoshetta ära hoida. Märklaud seatagu alati tihedalt vastu kuulipüüdmise valli, nii et ta relvahoritsondist (§ 15) üks meeter kõrgemal oleks. Gallerii põhi olgu märklaua lähedalt järsult õõnes ja tihedat rohtu täis kasvatatud.

Samuti hoolitsetagu selle eest, et juhuslistel lahtiminemistel k. k. palgevõtmise ehk tühjendamise juures kuulid üle valli ei lendaks. Selleks laskease nii sisse seada, et k. k. pära kunagi nii madalale ei saaks langeda, et suure rauatõusu tagajärjel kuul üle valli võiks lennata. Neil juhtumistel, kui k. k. pära vastu maad toetatakse (laadimine, tühjendamine), peab rauatõus veel nii väike olema, et juhusliselt väljalendav kuul tingimata valli sattuks.

Väljal paigutada märklauad alati maapinnale ja mitte taeva foonile projekteerivalt. Kardetavat ala § 108-da kohaselt piirata.

Märkijate varjendid, nagu õpelaskmisel püssidest.

Teiste väliste tingimuste kohta on maksvad § 86 määrused.

§ 245. Laskmiste tegelik läbiviimine. §§ 91, 92, 93 a, b, d, e, f, 94 a, b, c, e, f, 95 a, d, 97 ja 98 määrused on maksvad ka k. k. laskmiste kohta. Nende määruste käsitamisel silmas pidada veel järgmisi iseäraldusi ja lisandusi:

a) Tabamusi automaat-tule juures ei näidata vardaga ega teatata telefoniga. Tabamused märgitakse märklaua vähendatud kujutusele niiviisi ülesse, et täpne tabamispilt kujuneks. See tabamispilt tuuakse tulejoonele, kus laskmise juhataja õpilasega igakülgsest läbi arutab.

b) Tabamuste üleskirjutamine laskekaustikusse, kompani laskeraamatusse ja laskuri isiklikku laskeraamatusse sünnib samuti täpsete tabamispiltide abil.

c) Laskmine mitmelt iseseisvalt tulejoonelt on õpelaskmise juures keelatud.

d) Tulejoonele asetuvad laskurid juhataja komando või vile järele.

e) Enne laskeväljale ehk galleriisse toomist peab rühmaülem kuulipilduja üle vaatama ja kindlaks tegema, kas kõik mehhanismid laitmatult töötavad ning kas rauaõõn puhas on. Laskmise juhataja peab seda ülevaatust enne laskmise algust kordama. Iga kord, kui järjekorraline laskur laskmise lõpetanud ja kuulipilduja ära tühjendanud, peab laskuri tegevuse järele valvaja allohvitser isiklikult järele vaatama, kas kuulipilduja tõesti tühi on.

f) Laskemoon sorteeritagu enne magasinidesse laadimist vastavate lekaalidega ära ja eraldatagu välja kõik liig pikad, jämedad, paksude kübaratega ja puudevate ehk liig sügaval istuvate või liig kõrgel istuvate sütikutega padrunid. *Nii-suguste padrunite tarvitamine on kõigil k. k. laskmistel valjusti keelatud*, neid võib tarvitada ainult laskmisel püssidest.

Kompani relv-allohvitser valvab selle järele, et sorteerimine sünniks korralikult, ja vastutab selle eest, et laskmisele ei satuks ebanormaalseid padruneid.

§ 246. K. k. korraliku ülevaatami-
Lasketakistuste kõrval- sega enne ja peale lask-
damine ja materjaalosa mist, laskemoona sorteerimi-
eest hoolitsemine lask- misega ja laadimise ning
mise ajal. magasinide vahetamise võ-
tete korraliku täitmisega võib lasketakistusi pea-
aegu täiesti ära hoida. Kui nad siiski veel ette
juhtuvad, kõrvaldatagu neid samas asendis, milles
laskmine sünnib.

Iga ettejuhtuvat lasketakistust kasutatagu selleks, et kõigi juuresolevate õpilaste arusaamist kuuli-
pilduja osade töötamisest laiendada ja süvendada. Tarvilised seletused antagu sellepärast kõigi
juuresolevate õpilaste kuuldes.

Aega, mis takistuse kõrvaldamine nõuab, ei arvata harjutuse täitmiseks tarvisläänud aja hulka. Samuti ei loeta valangute arvu hulka seda valan-
gut, millel takistus juhtus.

Õpilastega, kes takistuse iseloomu normaalse aja jooksul ära ei tunne, korratagu õpetust takis-
tuste üle eritundidel.

Igal laskeharjutusel pandagu kõige suuremat rõhku selle peale, et kõik materjalosa eest hoolit-
semise reeglid täpisealt täidetak. Õigeaegne laskmise peatamine raua jahutamiseks ehk vahe-
tamiseks, mehhanismide tegevuse kontrollimine ja õlitamine peavad igal õpilasel mehaanilisteks
harjumusteks kujunema.

8. PEATÜKK.

Iseäralised laskeviisid. Iseäralised laskeharjutused üksikutele laskuritele.

§ 247. Iseäralised laskeviisid. Õpelaskmise harjutustel esinevad kaks laskeviisi:

a) Automaatline punktitali normaalsete valangute kaupa;

b) Normaalsete valangute kaupa laiuti külvatud automaatline tuli, kus külvamine sünnib hariliku külviintervalliga.

Laskeasenditest on siin tarvitusel laskmine lamades, ilma päratugede ja abilafettide tarvitamiseta. Need laskeviisid ja laskeasendid on kõige sagedamini ettejuhtuvad pealetungil välissõja oludes.

Ühtlasi on need laskeviisid põhjanevad selles mõttes, et laskuri töötamisvaledus nende viiside äraõppimisel kõige paremini välja areneb ja laskur saavutatud tagajärgede najal selge ettekujutuse saab, mida k. k-ga võrdlemisi rasketes tingimustes võimalik on ära teha. Neid laskeviise osavalt kombineerides võiks laskur toime saada ka igasuguses teises olukorras.

Siiski on olemas terve rida laskeviise, mis õpelaskmisel omandatud põhishabloonidest tuntavalt lahku lähevad ja mida mitmesugustes oludes edukalt tarvitada võib. Ka on tingimused, milles lahingolukorras töötada tuleb (asend, tarvitada olev aeg, valgustuse tingimused jne.), niivõrd mitmekesised, et õpelaskmise puhttehnilise sisuga harjutused õpilast lahingus ettejuhtuvate tuliülesannete lahendamisele veel tarvilisel määral ei suuda ette valmistada.

Tähtsamad niisugustest iseäralistes tingimustes töötamise viisidest, mille tehnikaga üksikut laskurit tutvustama peab, enne kui temalt arukat töötamist mitmekesiste lahingülesannete otsustamise juures võib nõuda, on järgmised:

1. Punktituli kitsa märgi pihta päratoe tarvitamisel.
2. Üksiklaskude ja optilise sihiku tarvitamine.
3. Öredate gruppide tulistamine, kus üksikud kujud selgesti näha on.
4. Liikuvate märkide tulistamine.
5. Paiskav külvamine tihedate gruppide pihta lähedatel distantsidel.
6. Öösine laskmine.
7. Laskmine käigult.
8. Abilafettide tarvitamine.

Iseäraliste laskeviiside hulka kuulub ka laskmine lendmasinate pihta; selle laskmise reeglid on aga paigutatud omaette eeskirja.

§ 248. Madsen'i k. k. tõstemehanismiga Päratoe tarvitamine (Madsen). varustatud päratugi on võimas abinõu sihtipaneku täpsuse ja tule tiheduse suurendamiseks. Vihk ei nihku nii hõlpsasti paigast kui hariliku laskmise juures, tule tihedus on püsivam, valangud võib palju pikemad võtta, tuli muutub selle läbi palju kiiremaks ja mõjuvamaks. Ka võimaldab tõstemehanismiga varustatud päratugi sügavuskülvamist.

20—25 padruni (terve magasin) pikkuste valangute juures on päratoega laskmise hajumise ümargused mõõdud laskedistsantsi tuhandikkudes:

	Kõrguti	Laiuti
Terve hajumispind	6	7
50% ^o südamik	2 ¹ / ₂	3

Horizontaalsel maapinnal on laskedistantsidel kuni 600 meetrini 50%^o-lise vihusüdamiku pool sügavust suurem, kui keskmine viga kauguse hindamises silma järele. Isegi sügavuseta märk satub sellepärast alati vihusüdamiku alla, kui kaugus silma järele vähegi korralikult on hinnatud. Iseäralist mõõtlaskmist neil distantsidel vaja ei ole; kiiret, tihedat ja mõjuvat tuld võib sellepärast täiesti järsu ja ootamata hoo- bina avada.

Pikituuli kitsaste ja sügavate märkide pihta on neil distantsidel iseäranis mõjuv, sest et vihusüdamik üle 100 meetri sügav on. Pikkade ja sügavuseta märkide (ahelikkude) tulistamisel peab sellepärast alati niisugusele seisukohale asuma, et neid võimalik oleks piki- ehk vähemalt pool- põiktule alla võtta.

Distantsidel üle 600 m. ja teatava kallakusega maastikul ka vähematel distantsidel (§ 23) jääb vihusüdamikku sügavus väiksemaks, nii et kauguse hindamisel silma järele enam kindel ei või olla, et märk korruga vihusüdamiku alla satub.

Kui kuulide langemine hästi näha on, siis neil juhtumistel tuli avada teadupärast madala sihikuga ja rauatõstet tõstemehanismi abil jär- jesti suurendades tuli märgi pihta viia. Tuld

selle juures katkestada ainult magasinini vahetamisel. Klp. tõmmatakse õlasse parema käega; vasak käsi töötab kogu aeg tõstemehanismiga.

Tuli on üldiselt hästi märgi peal, kui kuulid niihästi märgi ette kui ka märgi taha langevad ja märgi ette umbes $\frac{1}{3}$ kuulidest satub.

Kui kuulide langemist näha ei ole, tarvitada sügavuskülvamist. Peab aga kõigest jõust püüdma vihu langemist ära näha ja vihu täiesti täpselt märgi pihta viia.

Vihu kitsus nõuab tuule ja valgustuse arvessevõtmist. Ebakindlused selles suhtes katta väikse laiuti külvamisega, kui kuulide langemisi näha ei ole. Kui kuulide langemine näha on, vihk vaatlemise järele täpselt märgi pihta viia. Külvata alati kitsa intervalliga (§ 232).

Normaalne valangupikkus pätratoelt laskmisel on väikeste kujugruppide (kuulipildujate meeskonnad jne.) ja pikitule alla võetavate sügavate märkide tulistamisel terve 25-padrunile magasin. 40-padrulise magasinini võib kaheks valanguks jagada. Ainult tule esialgsel korrigeerimisel võib juhtumisel, kui kuulide langemised iseäranis selgesti näha on, ka 25-padrulise magasinini kaheks ehk kolmeks valanguks jagada.

Õigeaegse rauavahetamise peale iseäralist rõhku panna. Laskmisel pikkade valangute kaupa vahetada raua normaalselt 150—200 lasu järele. Iseäralised juhtumised võivad muidugi nõuda pikemaid seeriaid; raua vastupidavus on aga siis palju vähem (§ 50).

K. k. sihtipanek päratoe abil nõuab rohkem aega kui harilik sihtimine; vihu tihedus nõuab kauguste head hindamist. Sellepärast päratuge tarvitada *ainult siis, kui sihtipanemiseks aega*

jät kub, kaugust hästi määrata saab ehk kui kuulide langemised hästi näha on.

§ 249. Madsen'i k. k. üksiklaskude tuli omab suure tiheduse. Üksiklaskude tarvitamine. Laskmisel lihtsa sihikuga ja ilma pätratoeta on keskmisel laskuril 50%⁰-lise vihusüdamiku raadiused:

Dist m	R. (cm)	Märkus.
200	12	Need mõõdud käivad kuni 100 lasku pikkade seeriade kohta. Lühikese seeria juures katavad need ringid 4 tabamist viiest.
400	25	
600	45	
800	65	
1000	85	

Päratoe tarvitamisel on tihedus veel palju suurem. Kui veel optiline sihik abiks võtta, on tihedus enam kui poole suurem. Sellepärast üksiklaskude juures, kui vähegi aega jätkub, tarvitada päratuge ja optilist sihikut. Aja nappusel lasta näpsavalt ja ilma pätratoeta.

Lewis'i päästumehanism ei võimalda üksiklaskudega töötamist § 5 d-s. ettetoodud põhjustel, ei suuda lühikene 2—3 lasu pikkune valang ka kindlasti üksiklasu aset täita. Ainult väga osaval laskuril läheb see vahest korda. Sellepärast ei ole Lewis'iga töötamisel üldiselt soovitav lühikestest valangutest üksiklaskude surrogaati teha.

§ 250. Vahedeta külvamine on sel juhul tühisel otstarbetu. Iga kuju õredalt paigutatud ja selgesti pihta antakse nii kaua punktitud, kuni kindel tagajärg saavutatud, siis kantakse tuli kiiresti järgmise märgi peale üle jne.

Kui niisugune õre ahelik murdjoonel asub, kauguseid hinnata iseäralise hoolega. Tihti tuleb iga kuju pihta ise sihikuga lasta.

Kas päratoega või ilma päratoeta lasta ehk koguni üksiklaskudega töötada, oleneb distantsist ja olukorrast.

Igal juhtumisel on lühikesed valangud, mis pea kunagi tagajärgi ei anna, keelatud.

§ 251. Laskmisel liikuvate märkide Liikuvate märkide tulistamine. pihta peab märgi liikumise suunas ette sihtima.

Keeruliste tabelite päheõppimine mitmesuguste märkide liikumiskiiruse kohta ja ettesihtimise mõõtude meelespidamine mitmesuguste laskedistantside jaoks ei vii eesmärgile. K. k. tule omadused võimaldavad läbi saada mõne lihtsa reegliga. Kui märgi liikumine sünnib vinklis lasesuunale, on need reeglid järgmised:

- a) Liikuvad märgid on enamasti suured — *sihtida alati „märki“.* Väiksed vead tasase kirbu võtmises on tähtsusetu, samuti on tähtsusetu sihtjoone väikene kõikumine; tähtis on sihtida kiire viskega, jahimehe kombel.
- b) Sammu ja jookstes liikuvast jalamehest liikumise suunas *kõrvale võtta ainult $\frac{1}{2}$ — 2 kujulaiust.* Märk ei jõua neil tingimustel kunagi vihu alt välja.
- c) Ratsanik jõuab kõigil allüüridel, traavist algades, vihu alt välja, kõrvalevõtmised on suured ja ulatuvad kuni 30 meetrini. *Neid kõrvalevõtmisi täpselt ära määrata on võimata.* Võimalik on ainult tule alla võtta mingisugust liikumise suunas olevat

punkti ja ratsanikku sinna jooksva vihu sisse lasta sõita.

d) Tabamise eeltingimuseks on kõigil juhtumistel *võimalikult pikad valangud*.

Otse laskuri poole ehk laskurist kaugemale liikuvate märkide tulistamise reeglid põhjenevad sihiku-ulatuste § 22 suurusel. Mida suuremad on sihiku-ulatused, seda vähem on vaja märgi liikumise ajal sihikut muuta.

Kõige tähtsam on teada lihtsaid reegleid ratsaväe tulistamiseks. Need reeglid on järgmised:

a) 800 meetrist 0 meetrini tuld anda ilma sihikut muutmata. Sihik Madsenil 7, Lewis'il 8, sihtida alguses „märki“, siis sihtpunkti vähehaaval madalamale viia ja 400 meetrist peale sihtida hobuse jalgu. Laskmisel taganeva ratsaväe pihta 400 meetrini sihtida jalgu, siis sihtpunkti vähehaaval tõsta kuni hobuse peani.

b) Kaugustel üle 800 meetri sihikut muuta 200 m. (200 jardi) kaupa. Laskmisel läheneva ratsaväe pihta Madsen'il esimeseks sihikuks võtta mingisugune paaritu sihik (11, 13 jne.), Lewis'il paaris sihik (12,14 jne.). Sihikut ikka 200 m. (jardi) kaupa vähendades, jõuab viimaks välja sihikuni 7 (Madsen) ehk 8 (Lewis), kust edasi ilma sihikut muutmata lastakse. Laskmisel taganeva ratsaväe pihta sihikut ikka 2 astme kaupa suurendada.

Märkused: Need reeglid põhjenevad selle peal, et 800 jardi (728 m.) peale sihitud kuuli lendjoone harikõrgus ratsaniku kõrgusele võrdub. „Märki“ sihtimine ja hajumus viivad vihu äärmised osad veel 100 m kaugemale. Madsen'i sihik on meetrisihik, Lewis'i oma jardisihik, siit järgnevad

siis reegli elemendid: distants 800 m., sihik Lewisil 8, Madsenil 7, sihtida „märki“ lähematel distantsidel hobuse jalgu.

Teine reegel järgneb horisontaalsete hajumuste ulatustest ja ratsaväe liikumiskiirusest. Ratsavägi liigub traavi 250 m. minutis, väligalopis 400 m. minutis, karjääris — 600 m. minutis. Vähem kui 200 m. tagant sihikut vahetada on selle liikumiskiiruse juures mõtteta, ka on vihu sügavus umbes 200 m.

c) Esimene sihik läheneva ratsaväe pihta laskmiseks, kui distants suurem on kui 800 m., valida teadupärast madal ja ratsanikud kuulide alla sõita lasta. Ainukene tule mõjuvuse tundemärk on segadus ratsanikkude ridades. Kui seda märgata on, siis on sihik õige ja järgnev laskmine sünnib ülemalkirjeldatud shablooni järele.

d) Taganevast ratsaväest vihuga alati ette jõuda, sellepärast sihikut kohe vahetada, kui taganejad umbes 700—800 m. peale välja jõuavad; mitte aga selle peale loota, et sihtpunkti tõstmisega kuulid veel märgi pihta ulatavad. Esimene sihik kohe 7 ehk 8.

Pealetormava ja taganeva jalgväe pihta laskmise kohta on reeglid analoogilised. Märgi liikumine on aga aeglane, sihikut jõuab vahest ka iga 100 m. tagant muuta.

600 m. (700 jardi) peale sihitud vihu keskmine lendjoon ei tõuse püstmehest kõrgemale.

§ 252. Laskmisel kõige lähematel distantsidel ja iseäranis tihedate märkide pihta ei ole aega ega ka vajadust valangute kaupa külvata. Võib lasta *tervete magasinide kaupa, kuulipildujat pikkamööda ja sujuvalt vasakult paremale ehk ümberpöörduvalt pöörates*. Pööramise kiirus on 3—6 distantsi-

tuhandikku sekundis. Harjutada niisugust pöörämist alguses 25 m. distantsidel, joon № 67-1 näidatud märklaua abil. Sihtimist kontrolleerida ortoskoobi abil.

§ 253. Öösine laskmine. Öösise laskmise iseäraldused on harilikul laskmisel, kui püüate ei tarvitata, samad mis püssist laskmiselgi (§ 109).

Kunstlikkudest valgustusviisidest on kõige sagedamini tarvitav valgustamine rakettidega. Rakett põleb väga lühikest aega; et rakettide valgustusel häid tagajärgi saavutada, peab sihtmiskiirus olema välja arendatud viimse võimaluseni.

Päratoe tarvitamisel võib kõigepealt lasta päevase valmissihtimise järele. Seda laskeviisi tuleb peasjalikult tarvida kaitsekorras, tõkketule loomiseks oma kaitseüsteemi ees.

Püüate tarvitades võib lasta ka tulekaardi järele. Sihtpunkt võetakse selle järele laterna peale, mis 10 m. kuulipildujast ettepoole on paigutatud ja mille läbipaistva seina peale tsentrimetrijaotused on paigutatud. Iga niisugune jaotus vastab $\frac{1}{1000}$ -le distantsist. Kaugusele vastava sihikuga teatava jaotuse pihta sihtides saame kuulivihu kauguse ja suuna järel sinna juhtida, kuhu vaja on. Laskeandmed (sihik ja suun) on iga tähtsa märgi ja eseme jaoks märgitud tulekaardile.

§ 254. Laskmine käigult. Lewis on oma raskuse ja hoidmisviisi poolest kõlbmata käigult laskmiseks. Tarbekorral võib käigult lasta kahe mehega; tagajärgede poolest on see laskmine aga väga väikse mõjuga, sest et kahe mehe liikumised kunagi nii kooskõlas ei ole, et

päästiku juures töötaja mees kuulivihku soovita-
vasse kohta juhtida suudaks.

Madsen'ist on käigult laskmine väga lihtne. Lastakse ilma sihtimata, puusalt, nagu § 68 e-s püssist laskmise jaoks kirjeldatud. Vasaku peoga haaratakse rauaümbrikust umbes esimese pandla ja sihiku vahelt kinni, parema käega haaratakse laekael ja surutakse see kõvasti vastu puusa. Vihk juhitakse märgi pihta kuulide kukkumise järele.

Niisuguse käigult laskmise juures alati lasta tervete magasinide kaupa. Magasinisid vahetab laadija.

Kui kuulide langemine hästi näha on, võib niisuguse laskmise juures täiesti maashoidvat tuld kuni 100 meetrini anda.

§ 255. Kerge abilafeti peale pandult võib
Abilafettide tar- k. k. täita suure osa neist üles-
vitamine. annetest, mis harilikult r. k. peale
langevad. Laskemetoodid on selle juures sama-
sugused kui r. k.-ga töötamise juures. Abila-
fetti tarvitatakse peaasjalikult kaitsekorras.

§ 256. Iseäraliste laskeharjutuste otstar-
Iseäraliste las- beks on ühelt poolt õpilasi ette
keharjutuste valmistada osavale töötamisele
otstarb ja sisu. lahingülesannete lahendamisel.
Teiselt poolt on nende harjutuste otstarbeks õpi-
lasi tutvustada iseäraliste laskeviiside tehnikaga.
Harjutused on määratud täielikuks üksiktäitmi-
seks. Mõne harjutuse juures võib sihtur ka koos
töötada laadijaga ja jaoülem tuld korrigeerida.

Harjutuste sisu ettevalmistamise, läbiviimise
hindamise ja aruannete pidamise kohta maksavad
mõttekohaselt § § 105—111 määrused.

Suur padrunitekulu k. k. laskmiste juures nõuab, et tegeliku laskmisega alati ühendataks ainult üks moment mingisugusest lahingtegevusest.

§ 257. Iseäralisi harjutusi korraldatakse Osavõtmine ise- *ainult jalg- ja ratsaväes, soomus-* ralistest harju- *rongide dessantosades ja sõjaväe* tustest. *õpeasutustes.* Iseäralistest harju- tustest võtavad osa:

a) Kõik õpelaskmistest osavõtjad ohvitserid ja allohvitserid, kes veel I liiki ei ole üle viidud. Esimesse k. k. laskurite liiki kuuluvad ohvitserid ja allohvitserid täidavad iseäralisi harjutusi mittesunduslikult, kui padrunite tagavara lubab, ja *peaasjalikult selleks, et harjutuste eeskujulikult täitmisest* näiteid anda.

b) Teise teenistusaasta kapralid ja reamehed, kes õpelaskmistest osa võtavad, liigi peale vaatamata.

Esimese teenistusaasta reameestele võib iseäralisi harjutusi korraldada ainult siis, kui õpelaskmistest padrunid üle on jäänud ja õpelaskmised lõpetatud.

c) Sõjaväe õpeasutustes kõik õpelaskmisest osavõtjad.

§ 258. Eelseisvate näidete tähenduse kohta Näited harju- *v. § 116.* tustest.

1. *Olukord ja ülesanne* nagu § 118 a. *Täitmine.* Laskur vaatleb kaevikus, k. k pesa läheduses. Vaatlemistingimused nagu § 118 a.

Otsusetegemine. Otsus tuleavamise kohta ei olene mitte ainult sellest, kas märk tõenäoliselt tabatav on või mitte. Tingimata peab veel otsustama, kas ta *just k. kuulipilduja jaoks küllalt*

tähtis on. Suuremalt jaolt k. k. tuld anda ainult siis, kui võimalikult lühikese aja jooksul kindlaid ja mõjuvaid tagajärgi on vaja saavutada. Töötajate ja luurajate grupid, luuret toimetavate juhtide grupid on märgid, mille tulistamine k. k. tulega ennast ära võib tasuda, kui aga märgid tabatavuse piirides on.

Tuleavamise ettevalmistus. Kui märk vähegi kaugel on (üle 300 m.) ja aega on, tuleavamine hoolega ette valmistada. Kaugust kunagi mitte üksi hinnata, vähemalt oma ja laadija hindamisest keskmine võtta. Kui jaoülem tuld juhatab, niisamuti sihiku määramisele mitme laskuri hindamiste keskmine aritmeetiline aluseks võtta. K. k. mehanism enne laadimist ära kontrolleerida, õlitada. *Kord avatud tuli peab mõjuma järsu hoobina ja mõne sekundi jooksul*, ja enne kui vaenlane toibuda saab, tuntavaid tagajärgi andma. Kui märk lähedal on ja ta ärakadumist võib karta, siis ei ole muidugi aega pikaks ettevalmistuseks, ka ei ole seda tarvis. Samuti oleneb olukorrast, kas päratuge tarvitada või mitte.

Näited märkidest:

- a) 6—10 kuju suur töömeeste grupp 500—700 m. kaugusel, kaevikus ehk augus. Poolest saadik nähtavad püstkujud — võivad ka liikuvad olla.
- b) Vaatlejate (juhtide) grupp kaevikus, distants 400—600 m. Pea- ja rinnakujud.
- c) Väливаhtkonnale läheneb luurajate grupp. Padrunikulu tegelikul laskmisel — 25 padr.

2. *Olukord ja ülesanne.* Seesama, mis § 117 c-1.

Täitmine ja läbirääkimised s a m a d, mis § 117 c-1, k. k. tule omaduste kohaselt.

Märk. Jagu kolonnis ühekaupa — ilmuvad, kaduvad ja jälle lähemal ilmuvad püstkujud. Distantid olukorra kohaselt. Padruneid 25.

Märkus: Enne täitmist iga osavõtjat omaette lasta otsus seisukoha valiku kohta teha. Kõik vead seisukoha valikus läbirääkimise alla võtta. Suur laskevälja laius, mis võimaldaks mitmes suunas töötamist, ilma et kuulipildujat vaja oleks paigast tõsta, ja hea mask on esimesed nõudmised selle juures.

3. **Olukord ja ülesanne.** Samad, mis eelmises harjutuses. Märgid aga niisugused, mis üksiklaskusid õigustaksid (üksikud vaatlejad jne. kaugustel, mis püssi kindlate tabamisvõimaluste piiridest väljas).

Padruneid 2—5.

4. **Olukord ja ülesanne** nagu 118 c, distantid 250—350 m.

Märgid. Väikene õre ahelik, 6—8 kukkuvat rinnakuju 5—10 m. suurustel intervallidel, mitmesugustel distantidel, paigutatud aukude ja lõhenglehtrite äärtele.

Nõuda kõige suuremat tegevuskiirust. Neil distantidel on iga **paraja pikkusega** valang tabav. Enne kui vaenlane toibuda jõuaks, peab tal mitu meest langenud olema.

Hea laskur jõuab niisugusest märgist suurema osa kujusid 60—80 sek. jooksul ära kukutada, seisukohale jõudmisest arvates.

Padruneid 50.

5. **Olukord ja ülesanne** nagu 118 d, **märgid** nagu 118 d 2 ja 3 (paiskav külvamine). Padruneid 25.

6. K. k. laskur võtab rünnakust osa, sest et maastik võimaldanud ei ole paigale jääda ja rünnakut tulega toetada. Just sissemurde eel

ilmub 50—100 m. kaevikuäärele ahelik. K. k. laskur avab tule käigult.

Padroneid 25.

7. *Öösine laskmine.* Võib märkidega kujutada vaenlase töölisi, luurajate gruppisid jne. Laskmine sünnib raketivalgel. Terve laskmine peab sündima mitte enam kui 2 raketi kulutamise juures. Esimene rakett lastakse üles kahtlase kolina ehk krõbina peale, mis märgi poolt tuleb (seda sünnitavad näitajad); selle raketi valgusel peab märgi leidma ja kuulipilduja umbes sihti panema. Teise raketi ajal järgneb täpne, kiire sihtimine ja tuli. Distantsid 50—150 m. Padroneid 25.

8. Liikuvate märkide pihta laskmine. Lihtne tehniline laskmine mitmesuguste liikuvate märkide pihta.

§ 259. Harjutuste tegeliku läbiviimise ja saavutatud tagajärgede hindamise juures käsitada §§ 108, 100, 111 määruseid.

Harjutust täitnud laskureid võib koguda tulejoone taha ehk tiivale omaette gruppi, uute täitjate tegevust pealt vaatama. § 108 h kohaselt ei tohi nad aga järjekordsetele laskuritele mingisuguseid andmeid edasi anda. Seletused lasketakistuste puhul anda kõigi osavõtjate kuuldes.

Tagajärgede hindamise juures pandagu peale muu iseäralist rõhku selle peale, et tule kiirus vastaks põhinõuetele, mida k. k. tulele esitatakse (§ 200).

Kõige paremad tabamisprotsendid on täiesti väärtuseta, kui k. k-ga töötamine on aeglane ja tuel ei ole järsu ja tugeva, vaenlase meeoleolu põrutava hoobi mõju.

9. PEATÜKK.

K. K. meeskondade ettevalmistus koostöötamisele juhatuse all.

§ 260. Õpetuse sisu kohta maksab mõtte-
Õpetuse sisu. kohaselt § 119.

Peale selle peab k. k. meeskonnas iga reamees veel õppima täitma mitmesuguseid erikohuseid k. k. juures.

§ 261. *Laadimine, tühjendamine ja kaitse-*
Komandod. *vinna seadmine* sünnib samade komandodega, kui vastavad tegevused püssiga töötamise juures.

K. k. töötamisel tuleb neid komandosid anda mitte ainult tehnilise drilli juures.

K. k. tühjendatakse ära iga pikema edasiliikumise (hüppe) eel. *Komando hüppeks* nõuab sellepärast ühtlasi k. k. *tühjendamist*, ilma et selleks vaja oleks erikomandot anda. Laetud ja kaitsevinna seatud k. k-ga on lubatud liikuda ainult siis, kui k. k. tormijooksvate osadega kaasa läheb ja käigult laskmist oodata on.

Laskeseisukohale asub k. k. komandoga:

KOHALE!

mille eel *seisukoht alati lähemalt ära tähendada*, nagu: selle ehk teise kingu otsa, võsa ääre jne.

Meeskonna kohaleminek sünnib jalgväe määrustikus kindlaksmääratud järjekorras. Laadija kohus on seisukohta kuulipilduja ülesseadmiseks otsekohe ette valmistada.

Sihiku esialgne määramine ja märkide kättejuhatamine sünnib samade komandodega, kui püssidele. Sihiku muutmine tuleandmise ajal (tule korrigeerimiseks) sünnib sihikukõrguse suu-

rendamise ehk vähendamisega sajadete meetrite ehk jardide kaupa ehk kruvinaksude kaupa (Lewis v. § 221). Näited komandodest:

SADA EDASI!

KAKSSADA TAGASI!

KOLM NAKSU EDASI!

Tule jagamise aset täidab k. k-ga töötamisel *külvamine rinnetpidi*. Külvamine sünnib komandoga:

PAREMALT (VASAKULT) KÜLVATES!

Ülekülvatava rinde piirid ära tähendada samuti, nagu püssitule jagamise juures.

Eelmise komandoga määratud külvamine sünnib hariliku külviintervalliga. Kitsa intervalliga külvamiseks antakse komando:

PAREMALT (VASAKULT) TIHEDALT KÜLVATES!

Punktituli avatakse komandoga:

PUNKTI!

Punktitule andmise juures toimetab tuule, valgustuse jne. mõjude kahjutakstegemiseks tarvilikke kõrvalevõtmisi ja külvamisi sihtur ise, ilma iseäraliste komandodeta.

Üksikute, õredalt paigutatud kujude tulistamiseks kui tuli kuju pealt kuju peale üle kantakse (§ 250), antakse komando:

KUJUDE KAUPA PUNKTI!

Üksiklaskudega tulistamiseks antakse komando:

ÜKSIKULT!

Mõnikord on kasulik väljalastavate padrunite arvu ette kindlaks määrata. See sünnib komandoga:

00 MAGASINI!

Tuli avatakse komandoga:

TULD! (venitavalt).

Tuli lõpetatakse samuti nagu püssituli.

K. k. sihtur kordab kõiki komandosid. Laadimiseks, sihiku seadmiseks, kaitsevinna seadmiseks ja tühjendamiseks antavate komandode täitmisest teatab ta hüüdega: VALMIS! Märgi kättejuhatamiseks ja ülekülvatava rinde pikkuse äramääramiseks antavate komandode kordamise järel hüüab ta: KÄES! kui kättejuhatatud ese leitud (võrdle § 117 a).

§ 262. *Sihturi* kohuseks on peale tule-
Numbrite eri- andmise veel alaline hoolekanne
kohused. kuulipilduja korrasoleku, puhasta-
mise ja õlitamise eest. Iga vaheaega tuleand-
mises peab ta ära kasutama mehanismide õlita-
miseks ja nende töötamise kontrollimiseks.
Samuti peab ta õigel ajal muretsema vintraua
vahetamise eest (Madsen) ehk tuleandmist katkes-
tades vintrauda ära jahutada laskma (Lewis).

Sihtur peab juhtumisel, kui jaoülem tuld
juhatada ei saa, oma tuld ise juhatama. Selleks
peab ta hoolega valvama oma tule tagajärgede
järele, alati silmas pidama niihästi oma jao
meeste kui ka naabruses tegutsevate jagude
töötamist ning valvama vaenlase tegevuse järele.
Oma kompani, rühma ja jao ülesandest ning
selle ülesande täitmise juures tekkinud olukorrast
peab ta enesele igal ajal täiesti selge pildi looma.

Laadija on sihturi lähemaks abiliseks seisukoha parandamise, kaevumise, laadimise, lasketakistuste kõrvaldamise ja rauavahetamise juures. Laadimise juures peab ta magasinid enne pealepanemist hoolega üle vaatama, et rikutud magasinid kuulipilduja peale ei satuks. Ta käes on

tagavara-osad ja abinõud; osade vahetamise juures on ta sihturile abiks. Sihturi rivist väljalangemise puhul astub ta otsekohe sihturi asemele. Sellepärast peab ka tema tule all peetavaid märke alati tundma ja olukorra muutusi silmas pidama.

Väljaspool lahingtegevust valvab ta magasinide täitmise ja padrunite sorteerimise järele ja on sihturile abiks kuulipilduja puhastamise ning ülevaatamise juures. № 1 ja № 2 on padrunikandja ja vaatlejad. № 1 valvab tule tagajärgede järele, № 2 vaenlase tegevuse järele terves kuulipilduja tulepiirkonnas.

№ 1 on peale selle (Madsen'iga varustatud jaos) rauajahutaja. Tema kannab tagavara-rauda, ta käes peab alati üks täidetud veekott olema. Teised numbrid annavad oma veekotid järkjärgult esimesele numbrile üle ja saavad viimaselt tühjad vastu.

№№ 3—6 moodustavad tagavaratoimkonna. Tagavaratoimkonnad on löögijõuks, kui k. k. jagu ilma eri-löögi jagude kaasabitä töötab; tagavaratoimkonnast astuvad rivist väljalangevate sõdurite asemele ajaviitmata uued.

№№ 1 ja 2 asemele astumise juures ei tarvitse tingimata sihturist paremale välja minna, vaid võib paiguneda sündsale kohale laadijast vasakule.

Kõik tagavaratoimkonna sõdurid on padrunikandjad ja magasinilaadijad. Tühjad magasinid antakse üle tagavara-toimkonda, kus nad jaoülema abi järelvalve all täis laetakse.

Jgäuks k. k. jao sõdur peab täita oskama kõiki erikohuseid. Rahuaegsetel harjutustel sellepärast rivist väljaviimisega jne. numbrid üksteisega asetada.

§ 263. Tulejuhatamise põhimõtted on Tulejuhatamine. — samad, mis §§ 122—128-s püsitule juhatamise kohta üles on seatud. K. k. tule juhatamise juures peale selle veel kinni pidada järgmistest iseäralistest reeglitest:

a) seisukoha valikul pandagu rõhku selle peale, et ühelt ja samalt seisukohalt ilma kuulipilduja ümbertõstmata võimalik oleks hästi laial rindel töötada. *Flankeerimisvõimalusi peab alati otsima.*

Hästi silmapaistvatest esemetest, mis harilikult suurtükitud enese peale tõmbavad, hoitagu seisukoha valikul eemale.

b) Kauguste hindamisel teatavad oma hindamisest ilma nõudmata 1. ehk 2. nummer ja sihtur.

c) Sihtpunkti komandoga kunagi ei määrata. Tule avamisel alati võtta normaalne sihtpunkt. Kui sihtur oma kuulide kukkumist hästi näeb, võib ta ise tarbekorral sihtpunkti muuta. Komandot selleks ei anta.

d) № 1, tule tagajärgede järele valvates, teatab sellest, *mis ta näeb, mitte aga sellest, mida vaja oleks teha.* See on sihturi enese ehk jaoülema asi. Nii tähendab № 1 teatamine „50 m. puudu“ ehk „3 intervalli vasakule“ seda, et vihk 50 m. märgist ligemale ehk 3 külviintervalli vasakule langeb, ei ole aga mitte käsk sihturile, mida ta tule märgi pihta viimiseks tegema peaks.

e) §§ 123—124 kohaseid otsuseid tehes ja nende otsuste täideviimiseks abinõusid valides ärgu unustatagu kunagi ära, mida antud k. k.-ga üldse võib ära teha. *Ilma rauavahetuse võimaluseta Lewis ei võimalda pikka, vahetpidamata töötamist, kuna ta tuli kiire ja võrdlemise hea tabavusega on. Madsen'i tuli on veidi aeglasem. Selle eest võib aga, raudu vahetades, vahetpidamata nii kaua tuld anda, kui tahes.*

§ 264.
Lahinglaske harjutuste korraldamine.

Lahingharjutuste korraldamine sünnib § 129—137 ülesseatud põhimõtete järele.

Lahingharjutustel võivad võitlustoimkonnas olla ja k. k. laskmisest tegelikult osa võtta ainult teise teenistusaasta reamehed ja kapralid. See kitsendus ei maksa sõjaväe õpeasutuste ja õpekompanide kohta.

10. PEATÜKK.

Vaatused ja võistlused. Eraldusmärgid.

§ 265. K. k. laskmise vaatused korraldatakse **Vaatused.** samade põhimõtete järele kui püssilaskmise vaatused (§§ 138—146).

Üksiklaskmise vaatustingimuseks võtta õpelaskmise ehk iseäralise harjutuse iseloomuga harjutus tegelikul distantstil.

Lahinglaskmise vaatus sünnib §§ 145—146 määruste kohaselt.

Üksiklaskmise vaatusharjutuse teevad läbi kõik õpelaskmisest osavõtjad ohvitserid, allohvitserid ja kapralid ning teise teenistusaasta reamehed (võistlustoimkonnad). Lahinglaskmise vaatusel võivad võistlustoimkonnas olla ainult teise teenistusaasta kapralid ja reamehed, nagu harilikkudelgi lahinglaskmistel osade koosseisus.

§ 266. Võistluste korraldamine sünnib §§ 155—
Võistlused. 166-s ülesseatud põhimõtete järele. K. k. laskmises võistleavad ainult teise teenistusaasta kapralid ja reamehed (klass C II).

Eelvõistluse aineks on õpelaskmise harjutus tegelikul distantstil. Distantis võtta erinev harilikkude õpelaskmiste distantssidest. Minimaaltingi-

mused peavad vastama I liigi õpelaskmise tingimustele.

Lõppvõistluse aineks võib olla iseäraline üksiklaskmise harjutus vabalt kokkuseatud kava järele.

§ 267. Eraldusmärka on 3 liiki. Nende Eraldusmärgid. väljaandmine ja nimekirjade kokkuseadmine õpelaskmise tagajärgede kohaselt sünnib §§ 149—152 määruste järele.

11. PEATÜKK.

K. k. proovimine.

§ 268. K. k. proovimise ülesandeks on Proovimise ülesanded. kindlustada, et laskmisel automaatlase tulega vihk sihikule vastaval distantsil õieti märgi peal istuks ja selle tagajärjel sihturil võimalik oleks alati normaalse sihtpunktiga töötada ja väärtjooksude peale mitte mõelda. Kui k. k.-t veel tarvitatakse üksiklaskudega töötamiseks, siis on k. k. proovimise ülesanded samad mis püssi proovimisel.

§ 269. K. k-te proovimine sünnib tähtajaliselt üks kord aastas, esimese laskepoolaasta alguses. Proovimise tähtajad, komisjoni koosseis ja laskurite valik. Peale selle proovitakse kergekuulipildujaid uute raudade väljaandmise juures ja neil juhtumistel, kui laskmisel saavutatud tagajärjed näitavad, et k. k. täiesti ebanormaalselt on jooksma hakanud.

Proovimiskomisjoni koosseis on tähtajalistel proovimistel seesama mis püsside proovimise § 170-s ette nähtud.

Laskurid proovimiseks valitakse kõige paremate k. k.-st laskjate allohvitseride hulgast § 171-s

ülesseatud reeglite järele. Laskmine, mille järele laskurid valitakse, sünnib püssidest.

§ 270.
Proovimise tegelik läbiviimine.

Enne proovimist toimetada k. k. täielik tehniline ülevaatus. Proovimiseks valida võimalikult vaikne ilm.

Proovimine sünnib alati *sihikule vastavatel distantssidel*. See distant ei tarvitse suurem olla kui 200 m. (jardi), peab aga ruletiga täpselt olema välja mõõdetud.

Ilmastiku mõju alati täpselt arvesse võtta.

Proovimine sünnib esiteks üksiklaskudega (Madsen) ehk võimalikult lühikeste valangutega (Lewis). Kui üksiklaskudega lasti, siis keskmine tabamispunkt ja hajumispinna 50⁰/₀-lise südamikuradius määrata 12 lasu järele; kui lühikeste valangutega lasti, siis 30 lasu järele.

Kui kuulipilduja ainult automaatlase tulega töötab (Lewis), siis võib kuulipilduja jooksu rahuldavaks pidada, kui keskmine tabamispunkt nii paiguneb, et *sihtpunkt* niihästi kõrguti kui ka laiuti 50⁰/₀-lise *keskvöö* piiridesse jääb, s. o. kui keskmine tabamispunkt sihtpunktist kaugemal ei ole kui ühe tõenäose hajumisriba võrra.

Madseni proovimisel üksiklaskudega tarvitada päratuge. Kui seda kuulipildujat tarvitatakse üksiklaskudeks, ja iseäranis kui ta varustatud on optilise sihikuga, peab ta märkijooksu ja hajumise poolest nii korda seadma, et ta vastaks I väeliikidegrupi parematele püssidele esitatavatele nõuetele.

Kui üksiklaskudega ehk lühikeste valangutega proovimise järele kuulipilduja normaalselt jooksmas on seatud, tuleb ta veel kord ära proovida automaatlase tulega. See sünnib niisamuti 200 m.

Laskekaustik

k. k. laskmiste kohta

Algus .....

Lõpp .....

Aeg	Laskur	Liik	Harjutus	Tabamispilt
-----	--------	------	----------	-------------

Laskur

K. K. Laskurite kool

Algas

Lõpp

Padrunid	Täitmise aeg sek.	Valanguid	Keskmise valangupikkus	Tingimuse täitmine	Märkused laskuri kohta	Juhataja märkused laskmise käigu kohta

Vorm Nr. 6

Terve poogna kaustas

Laskeleht

kompani laskeraamatus k. k. laskmiste
kohta

Rühm _____

Klp. _____ (süsteem)

Proovid ..... 192....

Jagu _____

N^o.....

Iseäralised harjutused	Osavõtmine üksuste laskm.	M ä r k u s e d	Kokkuvõte
Märkida: kuupäev, laskelehe N ^o , padrunite arv, tabamised.	(Laskelehe N ^o ja kuupäev).	Nagu vorm N ^o 2.	Nagu vorm N ^o 2.

(Terve poogna kaustas)

Haiged _____

Komandeeritud _____

Die viidud _____

Üksiku lasku iseseisvalt harjutusi peeti: _____

Aasta aruanne

väljaõpetuse kohta k. k-ga töötamises.

_____ aasta eest.

Katse noortele (§§ 237—238) peeti _____

Katses võttis osa . . . . . noort

§ 237 tingimusi täitis	{ <table border="0"> <tr><td>hästi . . . . .</td><td>"</td></tr> <tr><td>rahuloldav. _____</td><td>"</td></tr> <tr><td>nõrgalt . . . . .</td><td>"</td></tr> </table>	hästi	"	rahuloldav. _____	"	nõrgalt	"
		hästi	"				
		rahuloldav. _____	"				
nõrgalt	"						

Laskeproovi tingimusi täitis täielikult _____ "

Määrati k. k. jagudesse . . . . . "

Üleajateenijatest:

Täitis I liigi tingimusi _____

II _____

III _____

Ei täitnud _____

Ei täitnud üldse tingimusi:

(Näidata ainult need, kel k. k. õpelaskmine sun-
duslik).

Üksiku laskuri iseäralisi harjutusi peeti:

(Koht ja aeg iga harjutuse jaoks).

Aasta aruanne

väljaõpetuse kohta k. k-ga
töötamises.

_____ aasta eest.

_____ Katses noortele (§§ 237—238) peeti

_____ Katses võttis osa . . . . .

Üksuste lahinglaskmisi k. k. osavõttel peeti.

(Koht ja aeg iga harjutuse jaoks).

" _____ § 237 tingimusi täitis

" _____ võttis

" _____ Laskeproovi tingimusi täitis täielikult

" _____ Määrati k. k. järudesse . . . . .

Õpelaskmine.

K. k. jagudesse määratud noortest:

- a) Läks perioodi algusel ära ja ei võtnud üldse harjutustest osa:
Haiged .....
Komandeeritud .....
Üle viidud .....
- Muidu on loode järjekord k. k. proovimiste ja kordaseadmise juures see .....
Kokku .....
- b) Punkt a-s näidatute asemele võeti juure .....
- c) Läks perioodi keskel ära ja ei võtnud kõiki harjutusi läbi:
Haiged .....
Komandeeritud .....
Üle viidud .....
- d) Olid kohal ja pidid kõik harjutused kaasa tegema .....
- e) Punkt d-s näidatutest ei jõudnud harjutust lõpule .....
- f) Ei täitnud kõiki tingimusi .....
- g) Täitsid kõik tingimused ja viidi II liiki .....

Teise teenistusaasta k. k. jagude sõduritest läks reservi:

I liigis .....

II liigis .....

II liigis .....

Ohvitseridest:

Täitis I liigi tingimusi .....

„ II „ „ .....

„ III „ „ .....

Ei täitnud üldse „ .....

(Näidata ainult need, kel k. k. õpelaskmine sunduslik).

Üleajateenijatest:

Täitis I liigi tingimusi .....

„ II „ „ .....

„ III „ „ .....

Ei täitnud „ .....

peal. Märgiks tarvitada 2×2 m. suurust kilpi, mille keskele rinnakuju paigutatud. Madseniga lasta päratoelt üks terve magasin vahetpidamata tuld, Lewis'iga kolm vähemalt 8 padrunit pikka valangut. Tabamispilt peab üldiselt vastama §§ 227-s ja § 248-s kirjeldatud tule keskmistele omadustele.

Muidu on tööde järjekord k. k. proovimiste ja kordaseadmise juures seesama mis püsside proovimise juures. Tagavararaudade jooksu ühtlustamise kohta maksavad erilised tehnilised eeskirjad.

12. PEATÜKK.

Laskemoona nõudmine, väljaandmine ja kulutamine. Aruanded.

§ 271. K. k. laskmiseks on laskemoon Laskemoona kulutamise normid. normeeritud aasta (noorte tulekust noorte tulekuni) ja rahuaegses koosseisus ettenähtud k. k. kohta. Jga rahuaegses koosseisus ettenähtud k. k. kohta on lubatud kulutada aastas:

I. Õpelaskmisteks, k. k. proovimiseks, eelvõistluste toimepanemiseks ja näitelaskmisteks harjutuste ajal:

a) Jalgväes, ratsaväes ja soomusrongide dessantosades 3000 padr.

b) Kahurväes ja tehnilistes väeosades . . . . . 750 „

II. Jseäralisteks üksiku laskuri laskeharjutusteks (ainult jalgväes, ratsaväes ja soomusrongide dessantides) . . . . . 1000 „

III. Lahinglaskmisteks osade koosseisus (ainult jalgväes, ratsaväes ja soomusrongide dessantides) 1200 „

IV. Üksiklaskmise vaatuseks rügemendi ülema poolt . . . . . 200 „

V. Diviisiülema korraldusel . . . . . 300 „

VI. Iseäralisteks laskekatseteks laskekomitee korraldusel . . . . . 200 „

Märkus: a) Jalgväe õpepataljonis, kadettidepataljonis, ohvitseride kursustel ja õpekompanides loetakse üheks kuulipildujaks iga 12 õpilast ja kaadriteenijat. Õpepataljoni raske-kuulipilduja kompani k. k. harjutusi läbi ei võta.

b) Sõjaministeeriumi korraldusel toimetatavatel inspektsioonidel ärakulutatud padrunid ei käi üldiste normide hulka.

§ 272. Laskemoona nõudmine ja ärajagamine kompanide vahel sünnib Laskemoona nõudmine ja kulutamine. §§ 189--192 määruste kohaselt. Laskurite arvu asemel tuleb näidata koosseisus ettenähtud k. k.-te arv. Nõudmine sünnib üks kord aastas, laskeaasta alguses.

Ülejääki õpelaskmisteks määratud padrunitest võib kulutada iseäralisteks ja lahingharjutusteks. Ülejääki iseäralistelt harjutustelt võib kasutada ainult lahingharjutustel, õpelaskmisel üle normide kulutada ei ole lubatud.

Kompanide ökonoomia kohta v. § 191.

§ 273. K. k. laskmise kohta peetavad raamatud ja aruanded matud ja aruanded on täiesti analoogilised neile, mis püssilaskmise kohta peetakse. Nende pidamise kohta maksavad §§ 193—199 määrused järgmiste lisandustega:

a) Laskekaustik ja kompani laskeraamat (vormid №№ 5 ja 6). Kummagi raamatu jaoks trükitakse vormid ette ruutudesse lineeritud paberile. Tabamused märgitakse üles tabamispiltide näol, misjuures igale ruudule ehk nelinurgale märgil vastab

ruut raamatupaberil. Kujud märkidel ära tähendada väikse ruudu sisse joonestatud ringiga. Jga tabamine märgitakse ära märgiga X.

- b) Poolaasta aruande asemel antakse kaks nädalat peale noorte väeosasse ilmumist aasta-aruanne (vorm № 7).
- c) Iseäraliste ja lahingharjutuste lehtedel tabamised märkida nagu kaustikus ja laske- raamatus.

P. Lill,

Kindralstaabi kindral-major,
Sõjaväe Õpetuskomitee esimees.

J. Tõrvand,

Kindralstaabi kolonel,
Kindralstaabi ülem.

E. Limberg,

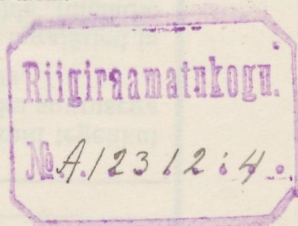
Kolonel,
Sõjaväe Õpetuskomitee alaline liige.

O. Sternbek,

Kolonel-leitnant,
Laskeinspektor.

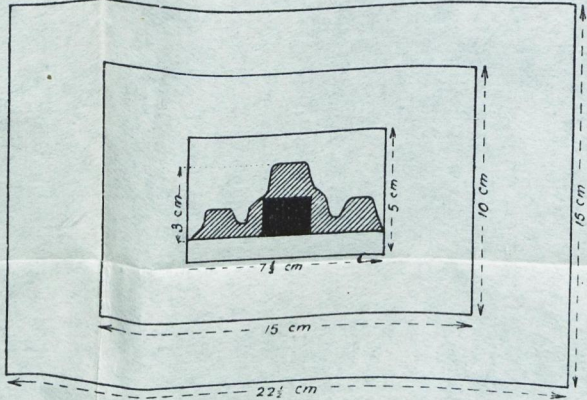
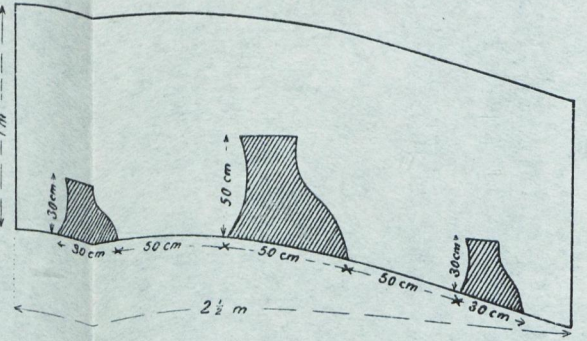
R. Kent,

Kapten,
Sõjaväe Õpetuskomitee Kantslei ülem.

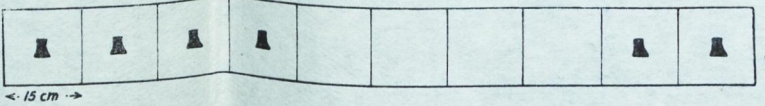
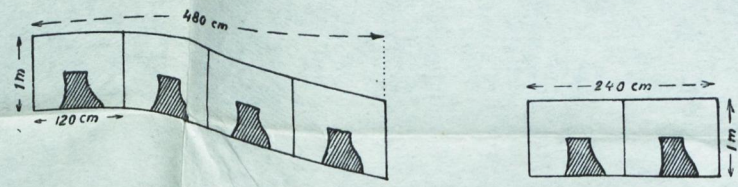
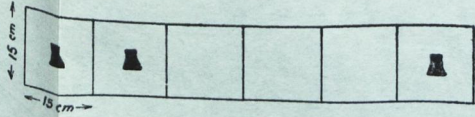
Õpelaskmise tingimused

III liik

№	Distsants m	Padruneid kätte	M ä r k	T ä i t m i n e	Tabamistingimused	a) Harjutuse otstarb b) Seletused enne täitmist c) „ pärast täitmist
L	25	8	80 × 80 cm suurune valge kilp joon. № 66 b-l näidatud kujuga keskel.	<p><i>Madsen.</i> 5 üksiklasku, kuju kirbu peale võttes, siis klp. tühjendada.</p> <p><i>Lewis.</i> Üksiklaskude asemel võimalikult lühikesed, 2 ehk kõige rohkem 3 lasu pikkused valangud. Kolme ehk nelja valangu järele tuli lõpetada ja klp. tühjendada.</p> <p><i>Aeg täitmiseks</i> — piiramatu.</p> <p><i>Riietus ja rakmed</i> — kerged.</p> <p><i>Laskmine</i> — lamades (Madsen ilma päratoeta).</p>	<p><i>Madsen.</i> Kõik kuulid 7,5 cm läbimõõduga ringi sisse.</p> <p><i>Lewis.</i> Kõik kuulid 15 cm läbimõõduga ringi sisse.</p> <p>(Loevad ainult puhtalt tabatud kuulid).</p>	<p>a) Tiheduslaskmine ja k.k. jooksu tundmaõppimine.</p> <p>b) Normaalne sihtpunkt k. k-ga laskmisel. Ühetaoline sihtimine.</p> <p>c) Õpilase tabamispildi võrdlemine instruktoriga. § 19, joon. № 24, 25, 26 ja 27 mõistete meeldetuletamine.</p>
2	25	15	 <p>Joon. № 71.</p> <p>Märk III liigi 2-se ja II ning I liigi esimese harjutuse jaoks. Kilp maastikuga ühtesulavat värvi, kujudegrupp (klp. meeskonnaga) kaitsevärvi ehk hall, nelinurk keskmise kuju sees must. Jaotused kilbil laskurile nägemata.</p>	<p>Kaks valangut automaatlist tuld kujudegrupi (k. k. jaoülem, sihtur ja laadija) pihta, siis klp. tühjendamine.</p> <p>Laskur seab klp. parajal kõrgusel üles ja teatab valmisolekust parema käe ülestõstmisega. Juhataja vile järele laadib ta ja avab tule. Tühjendamise lõpust teatab ta jälle parema käe ülestõstmisega.</p> <p><i>Aeg täitmiseks</i> — vilest kuni tühjendamise lõpuni mitte üle 25 sekundi.</p> <p><i>Riietus ja rakmed</i> — kerged.</p> <p><i>Laskmine</i> — lamades (Madsen ilma päratoeta).</p>	<p>Keskmine valangu pikkus mitte alla 5 lasu. Vähemalt 50% väljalastud kuulidest kilbis. 7½ × 5 ja 15 × 10 cm nelinurkade piirides vähemalt üks kuul kummagis.</p> <p>(Loetakse ainult puhtalt tabatud kuulid).</p>	<p>a) Tabavuslaskmine. Automaatiline punkt tuli parajate valangute kaupa kitsa märgi pihta.</p> <p>b) K. k tule omadused, valangu pikkus, tulekiirus (§§ 5 ja 200).</p> <p>c) Maashoidva ja hävitava tule mõisted. Tabamispildil kõik mõõdud 16 korda suurendada ja ära näidata, mis mõju tulel 400 meetri peal oleks ja kui lähedal märgist need kuulid mõõda läheksid, mis kujudesse ei tabanud.</p>
3	300	25	<p>Joon. № 72.</p> <p>(Kilp asetada mäe esinõlvakule ehk võsastiku ette, mitte aga taeva foonile projekteeruvalt).</p> <p>Joon. № 72.</p> <p>Märk III liigi harj. № 3 ja I liigi harj. № 2 jaoks. Kilp maastiku fooniga ühtesulavat värvi, kujud mustad. Kilbi kõverus maastiku kohaselt, kujud on kukkuvad ja kukutamise haagid kilbi külge kinnitatud.</p>	<p>Tuli valangute kaupa kujudegrupi pihta kuni kõigi kolme kuju kukutamiseni ehk magasinini tühjenemiseni, siis klp. tühjendamine. (Madsenil magasinini tühjaksjooksmise järele sissejäävat viimast padrunit mitte üksiklasuna välja lasta, vaid klp. tingimata ära tühjendada).</p> <p>Ülesseadmine, laadimine ja tule avamine samas korras kui harj. № 2.</p> <p><i>Aeg täitmiseks</i> — vilest kuni tühjendamise lõpuni mitte üle 35 sekundi.</p> <p><i>Riietus ja rakmed</i> — Sinel seljas ehk rullis, seljapaun 4 kg koormaga. Kui kiivrid olemas — kiivrites.</p> <p><i>Laskmine</i> — lamades (Madsen ilma päratoeta).</p>	<p>Keskmine valangu pikkus mitte alla 5 lasu.</p> <p>Vähemalt 2 kuju kukutatud, selle juures vähemalt 35% väljalastud kuulidest kilbis.</p> <p>(Rikoshetist tabanud kuulid loetakse kaasa).</p>	<p>a) Sama, mis № 2, kuid tegelikult distantsil ja tegeliku suurusega lahingkuju pihta.</p> <p>b) Eelmise harjutuse tagajärjed ja tehtud vead meelde tuletada. Tutvustada lahingkuju suuruse ja nähtavusega antud kaugusel. Võrrelda kujudegrupi suurust ja k.k. harilikku haju tamist. Välja selgitada, kas külvamine tarvilik või mitte (tuul, päikene, märgiläius).</p> <p>c) Tabamispildi najal tule mõju igakülgselt läbi arutada. §§ 5, 19 ja 200 mõisted korratud.</p> <p><i>Märkus:</i> Tulejoone lähedal peab olema teine märklaud, mille juures kõiki tarvilikke seletusi nähtlikult saaks anda.</p>

Õpelaskmise tingimused

III liik. (Järg.)

№	Distsants m	Padruneid kätte	M ä r k	T ä i t m i n e	Tabamistingimused	a) Harjutuse otstarb b) Seletused enne täitmist c) „ pärast täitmist
4	25	35	 <p>Joon. № 73.</p> <p>Märk III liigi harj. № 4 jaoks. Laud maastiku fooniga ühtesulav. Kujud mustad. Kujusuurus v. joon. № 66 b.</p>	<p>Automaatline tuli valangute kaupa külvamiseks kujudegruppide pihta. Magasini vahetamine. Tühjendamine. Lewis'il padrunid tingimata mahutatud kahte magasinini. Madsen'i viimase padruniga talitada nagu № 3-das.</p> <p>Ülesseadmine, laadimine ja tule avamine nagu № 2 ja № 3. Laskur käib mõlemad kujudegrupid harilikude külviintervallidega paremalt vasakule üle. Kui selle järel veel padruneid järel on, klp. ära tühjendada, märgi <i>uuesti ülekülvamine ei ole lubatud</i>.</p> <p><i>Aeg täitmiseks</i> — vilest kuni tühjendamise lõpuni mitte üle 50 sek.</p> <p><i>Riietus, rakmed ja laskmine</i> — nagu № 3.</p>	<p>Vähemalt 4 kujuruutu tabatud, selles juures vähemalt 35% väljalastud kuulidest märgis ja mitte üle 7 valangu lastud. Keskmise valangupikkus mitte alla 4 lasu.</p> <p>Loevad ainult puhtad tabamused. Mõlemis grupis peab tabamusi olema.</p>	<p>a) Külvamine hariliku külviintervalliga.</p> <p>b) §§ 5, 200 ja 227.</p> <p>c) Vead läbi arutada. Tabamispilt 500 m peale ümber arvata (20-ne kordne suurendus).</p>
5	200	30	<p>Joon. № 74.</p> <p>(Märk mitte taeva foonil).</p> <p>Joon. № 74.</p> <p>Märk III liigi harj. № 5 jaoks. Kildid maastikuga ühtesulavat värvi, kujud mustad. Kujud võivad kukkuvad olla. Vahe kahe kilbi vahel vähemalt 6 meetrit.</p>	<p>Sama, mis eelmine.</p>	<p>Sama, mis eelmises, selle vahega, et rikoshetid kaasa loevad.</p>	<p>a) Sama, mis eelmises, ainult tegelikult distantsil.</p> <p>b) §§ 5, 200, 227, 231 a. Eelmisel harjutusel tehtud vead.</p> <p>c) Nagu harjut. № 3.</p>
6	25	30	 <p>Joon. № 75.</p> <p>Märk III liigi harj. № 6 jaoks. Kilp maastiku fooniga ühtesulavat värvi, kujud mustad. Kujude mõõdud v. joon. № 66 b. Jaotused ei tohi laskurile näha olla.</p>	<p>Automaatline tuli valangute kaupa külvamiseks tervet kujudega äärmärgitud rinnet mööda. Intervall harilik. Kaks vasakul tiival olevat kuju märgiv. ära külviintervalli laiuse, paremal tiival olev kuju — külvamise lõpu (külvamine vasakult paremale). Magasini vahetamine ja tühjendamine.</p> <p>Ülesseadmine ja laadimine laadija kaasabil. Laskur ja laadija lamavad 10 sammu tagapool tulojoont tühja klp. taga. Juhataja vile järele lähevad nad üksteise järele kohale, laadimine ja tule avamine ilma iseäralise käsuta. Märgi kahekordne ülekülvamine lubamata.</p> <p><i>Aeg täitmiseks</i> — vilest kuni tühjendamise lõpuni mitte üle 80 sek.</p> <p>Täielik rännakoorem, kaeveriist ja sööginõu.</p> <p>Laskmine nagu eelmistes.</p>	<p>Vähemalt 4 kujuruutu tabatud. Mitte üle 6 valangu, valang keskmiselt mitte alla 4 padruni. Üldse 35% väljalastud kuulidest märgis. Loevad ainult puhtad tabamused.</p>	<p>a) Pikema märgi ülekülvamine parajate tulevalangutega. Iseisev intervalli võtmine.</p> <p>b) Sama, mis № 4, peale selle sihturi ja laadija koostöötamine.</p> <p>c) Vead. Tabamispilt 400 ja 500 m peale ümber arvata.</p>

Märkused: 1) Kolmandas lahtris on näidatud padrunite arv, mis õpilasele harjutuse alguses kätte antakse. Tegelikult välja lastakse ainult nii palju padruneid, kui viiendas ja kuueandas lahtris näidatud tingimuste täitmisel täiesti ära kulub.

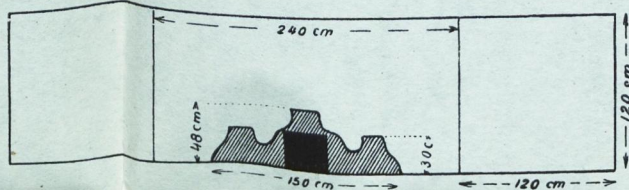
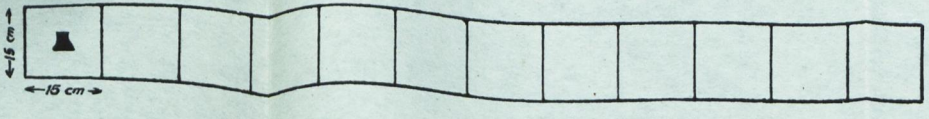
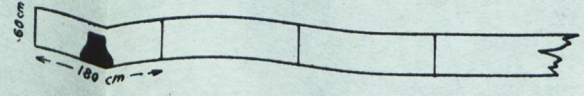
2) Kahurväes ja tehnilistes väeosades, kus k. k-d ette nähtud (lennuvägi välja arvatud) täidetakse ainult harjutused №№ 1, 2 ja 3.

3) Sihik on kõigis harjutustes õpilase valida.

4) Tagajärgede sportliseks võrdluseks võib tabamusi silmade järele hinnata, selle järele, kas nad kujudesse, keskmisse nelinurka jne. on sattunud. Lühikeste valangute eest trahvipunktid, samuti üle normi kulutatud aja eest.

Õpelaskmise tingimused

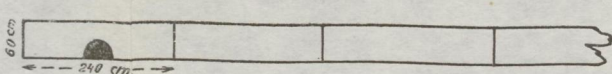
II laskurliik

№	Distsants m.	Padruneid kätte	M ä r k	T ä i t m i n e	Tabamistingimused	a) Harjutuse otstarb b) Seletused enne täitmist c) „ „ pärast täitmist
1	25	25	<p>Joon № 71.</p>	<p>Kolm valangut automaatlist tuld kujudegrupi pihta, siis klp. tühendamise (Madseni viimast padrunit mitte välja lasta).</p> <p>Ülesseadmine ja laadimine laadija kaasabil, nagu № 6 kolmandal liigil.</p> <p>Laskmine lamades (Madsen ilma pätratoeta).</p> <p>Täielik rännakkoorem, kaeveriist ja sööginõu.</p> <p>Aeg täitmiseks vilest kuni tühendamise lõpuni mitte üle 50 sekundi.</p>	<p>Keskmine valangu pikkus mitte alla 6 lasu.</p> <p>Vähemalt 60% väljalastud kuulidest kilbis, neist vähem osa äärmises vöös.</p> <p>Kujude grupp tabatud.</p> <p>Loetakse ainult puhalt tabatud kuulid.</p>	<p>a) ja b) nagu № 2 kolmandal liigil.</p> <p>c) maashoidva ja hävitava tule mõisted. Tabamispilt 600 m peale ümber arvata (suurendus 24×). Selle juures kujudesse tabanuteks lugeda ainult need kuulid, mis kujugrupi alt äärest kõrgemal ei ole, kui 2 cm.</p>
2	400	50	<p>Joon. № 76. (Mitte taevafoonile asetada).</p> <p>Joon № 76.</p> <p>Märk II liigi harj. № 2 jaoks. Kilp maastikuga ühtesulavat värvi, kujudegrupp hall ehk kaitsevärvi, nelinurk kujugrupi keskel must. Kujutab kuulipildujat meeskonnaga.</p>	<p>Automaatiline tuli valangute kaupa viimase padrunini.</p> <p>Ülesseadmine ja laadimine laadija kaasabil nagu eelmises.</p> <p>Jaoulem ehk laskmist juhataja ohvitser tegutseb <i>vaatlejana</i>, kuulide kukkumist hüüetega: „puudu 50 m, paremal 3 märki, üle 100 m, hea“ jne. ära tähendades. Laskur parandab oma laskmist nende <i>vaatlustagajärgede</i> kohaselt <i>iseseisvalt</i>.</p> <p>Laskmine lamades (Madsen ilma pätratoeta).</p> <p>Riietus ja rakmed, nagu eelmises.</p> <p>Aeg täitmiseks vilest kuni kõig tegevuste lõpuni (kõigi padrunite väljalaskmise järele peab laskur veel kontrollerima, kas klp. tõesti tühi on), millest laskur hüüdega: „Läbi!“ teatab — mitte üle 100 sekundi.</p>	<p>Keskmine valangu pikkus mitte alla 6 lasu (Madseni viimase paugu üksikult väljalaskmine ei loeta valanguks).</p> <p>Kujudegrupp tabatud, suurem osa tabamistest keskmises nelinurgas, üldse kilbis vähemalt 15 tabamust.</p> <p>Rikoshetid loetakse kaasa.</p>	<p>a) Hävitustuli kuulipilduja meeskonna pihta. Tule korrigeerimine vaatlustagajärgede järele.</p> <p>b) Normaalsel k. k. hajumispinda võrrelda märgi mõõtudega. Sihiku ja sihtpunkti valik, kõrvale võtmise tuule ja päikese kohaselt.</p> <p>c) Terve tegevuse arvustamine. Tule mõju hindamine ärakulutatud aja ja tabamuste järele.</p>
3	25	35	 <p>Joon. № 77.</p> <p>Märk II ja I liigi harj. № 3 jaoks. Kuju must, muu märk maastiku fooniga ühtesulav, kriipsud laskurile nägemata.</p>	<p>Külvamine valangute kaupa, viimase padrunini.</p> <p>Harilik külvaintervall.</p> <p>Ülesseadmine, laadimine, laskmine, riietus ja rakmed nagu eelmises.</p> <p>Aeg täitmiseks vilest kuni kõigi tegevuste lõpuni (kontroll ühes arvatud) — mitte üle 85 sekundi.</p>	<p>Mitte üle 7 valangu.</p> <p>Märgi pikkusel kujust kuni äärmise parempoolse tabamuseni mitte enam kui kaks tabamata ruutu. Üldse vähemalt 15 tabamust.</p>	<p>a) Iseseisev külvaintervalli võtmine. Ära tähendatud on ainult külvamise algus.</p> <p>b) ja c) Tuntud mõistete kordamine. Tabamuste hindamine 300—600 m distantsi kohaselt mõõtude vastava suurendamisega.</p>
4	300	50	<p>Joon. № 78 (mitte taevafoonil).</p> <p>Joon. № 78.</p> <p>Märk II liigi harj. № 4 jaoks. Kuju must, kilp maastiku fooniga ühtesulav. Kilp võib maastiku kohaselt kõver olla. Terve kilbi pikkus 10 nelinurka, s.o. 18 m.</p>	<p>Sama, mis eelmine. Aeg täitmiseks mitte üle 100 sekundi.</p>	<p>Mitte üle 8 valangu.</p> <p>Märgi pikkusel kujust kuni äärmise parempoolse kuulini mitte enam kui kaks tabamata nelinurka. Üldse vähemalt 16 tabamust.</p>	<p>Sama, mis eelmises harjutuses.</p>

Märkus: Kahurväes ja tehnilistes osades täita ainult harj. № 1 ja № 3 Teised märkused nagu III liigil.

Õpelaskmise tingimused

I liik

Nõ	Distantis m	Padruneid kätte	M ä r k	T ä i t m i n e	Tabamistingimused	a) Harjutuse otstarb b) Ettevalmistus enne täitmist c) Läbiraakimised pärast täitmist
1	25	35	Joon. № 71.	<p>Automaatline punktitali valangute kaupa kujudegrupi (klp. meeskonna) pihta viimase padrunini.</p> <p>Ülesseadmise, laadimise, laskmise ja riietuse tingimused nagu № 1 teisel liigil.</p> <p>Aeg täitmiseks vilest kuni kõigi tegevuste lõpuni (klp. tühjenduse kontroll ühes arvatud) mitte üle 60 sekundi.</p>	<p>Mitte üle 5 valangu (Madsenil viimast üksiklasku valangute hulka ei loeta). Vähemalt 20 kuuli kilbis, neist vähem osa äärmises välises vöös.</p> <p>Loetakse ainult puhfad tabamused.</p>	<p>a) Automaatline punktitali võimalikult pikkade valangute kaupa kitsa märgi pihta.</p> <p>b) K. k. tule omaduste põhjalik ja igakülgne väljaselgitamine.</p> <p>c) Tabamispildi võrdlemine keskmiste ja algajate laskurite tabamispiltidega. Materjalide kogumine tule omaduste kohta.</p>
2	500	60	Kaks joon. № 72-1 näidatud märki kukkuvate kujudega, üksteisest vähemalt 20 m eemal.	<p>Automaatline punktitali valangute kaupa ühe märgi pihta kuni vähemalt ühe kuju kukkumiseni, siis — samasugune tuli teise märgi pihta. Kui teises märgis kuju kukub, võib tule jälle esimese peale üle kanda jne. kuni viimase padrunini.</p> <p>Ülesseadmine, laadimine, riietus, vaatlemine ja laskmise parandamine nagu № 2 teisel liigil.</p> <p>Aeg täitmiseks vilest kuni kõigi tegevuste lõpuni mitte üle 100 sekundi.</p>	<p>Kummagis märgis vähemalt üks kuju kukutatud. Kilpides kokku vähem. 12 kuuli.</p> <p>Rikoshetid loetakse kaasa.</p>	Sama, mis eelmine, ainult tule ülekanemisega ja tegelikult distantisil.
3	25	40	Joon. № 77.	<p>Külvamine valangute kaupa viimase padrunini. Harilik külviintervall. Täitmistingimused nagu № 3 II liigil.</p>	<p>Mitte üle 6 valangu. Märgi pikkusel kujust kuni äärmise parempoolse tabamuseni mitte enam kui üks tabamata ruut. Üldse vähemalt 20 tabamust.</p> <p>Loetakse ainult puhfad tabamused.</p>	Sama, mis II liik № 3. Materjalide kogumine tule omaduste kohta.
4	400	60	 <p>Joon. № 79. Märk I liigi harj. № 4 jaoks. Pikkus 10 nelinurka, s. o. 24 m.</p>	<p>Sama, mis eelmine. Täitmistingimused nagu № 4 II liigil.</p>	<p>Mitte üle 8 valangu. Märgi pikkusel kujust kuni äärmise parempoolse tabamiseni mitte enam kui üks tabamata nelinurk. Üldse — vähemalt 15 tabamist. Rikoshetid loetakse kaasa.</p>	Sama, mis II liik № 4.

Märkus: I liiki üleviidud ajateenijad täidavad enne reserviminemist harj. № 2. Selle harjutuse tagajärgede põhjal otsustatakse, kas sõdur II või I liiki kuuluvana reservi lastakse. Kahurväes ja tehnilistes väeosades täidetakse ainult harjutused 1 ja 3. Muud märkused v. III liigi tingimuste juures.

Sf

1263

A12312:4

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00071776 5